

Šestnáctý ročník festivalu Mene Tekel pořádá Umění bez bariér z.s., hl. m. Praha, městská část Praha 2, Ústav pro studium totalitních režimů a Muzeum paměti XX. století.

Letošní téma Solidarita a zodpovědnost zohledňuje otázky svědomí a spravedlnosti v širším společenském kontextu.

Spolupracující instituce

Senát Parlamentu ČR, Novoměstská radnice, Lotyšské velvyslanectví v ČR,
Knihovna Václava Havla, kino MAT, Ekumenická rada církví, Spolek Dcery 50. let,
Česká televize, Český rozhlas Plus.

Manifestace proti totalitě na Staroměstském náměstí v Praze v roce 2007

O festivalu

Cílem nekomerčního multidisciplinárního festivalu Mene Tekel je upozorňovat prostřednictvím kulturně vzdělávacích iniciativ na různé formy totality, násilí a intolerance. Projekt se zabývá obdobím nesvobody i aktuálními tématy, prezentuje výstupy historiků i uměleckou reflexi.

Autoři projektu Daniela a Jan Řeřichovi vytvořili otevřenou platformu pro autentická svědectví i odbornou analýzu.

Projekt vznikl ve spolupráci s Konfederací politických vězňů ČR. Mezi hlavní spoluorganizátory patří hl. m. Praha, Senát Parlamentu ČR, Univerzita Karlova, Ústav pro studium totalitních režimů a Národní archiv. Každoročně se na programové skladbě podílejí ministerstva, velvyslanectví, paměťové instituce, školy či občanské iniciativy reflektující záměr projektu, který je v evropském prostoru považován za zcela ojedinělý.

Dramaturgicky je projekt každoročně připravován i v souladu s potřebami škol všech stupňů. Uplynulých čtrnácti ročníků Mene Tekel se zúčastnily stovky žáků základních škol v rámci dopoledních interaktivních programů. Velký zájem je o účast ve výtvarné soutěži pro žáky základních uměleckých škol, jejichž díla jsou součástí každoročního vícedílného výstavního projektu.

Doposud bylo realizováno cca 400 programů, jež zhlédlo kolem 60 tisíc návštěvníků. Některé akce byly již v minulosti streamovány, dosah festivalu je proto mimořádný.

Osobnosti

Hosty Mene Tekel byly mezinárodně uznávané osobnosti, jako například albánský dramatik a politický vězeň Tomor Aliko, prezident mezinárodní asociace bývalých politických vězňů Jure Knezović, chorvatský básník a politický vězeň Andrija Vučemil, ředitel Muzea studené války ve Washingtonu Francis Gary Powers Jr., mezinárodně oceňovaní dokumentaristé Marcus Kolga z Estonska, Jacek Petrycki z Polska, Oles Jančuk z Ukrajiny, režisérky Dzintra Geka z Lotyšska, Anita Lackenberger z Rakouska, nezávislý fotograf Simon Frey ze Švýcarska, scenáristka a zakladatelka Památníku obětem komunismu v Torontu Zuzana Hahn, ředitelka Bundesstiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur Dr. Anna Kaminsky a hudební skladatel Uwe Steinmetz z Německa, kanadský právník a aktivista za lidská práva David Kilgour, anglický spisovatel Ethan Gutmann, izraelský filmový dokumentarista Joshua Faudem, čínské vězeňkyně svědomí paní Lu Š-pching a Yu Minghui, filmoví režiséři Gerhard Mader z Rakouska, Markus Pieper z Německa, Masha Karp z Velké Británie, Edward Einhorn z USA a mnozí další.

Dáma, Rytíř a Mecenáš české kultury

Ve spolupráci s Ministerstvem kultury byla od roku 2015 udělována cena Rytíř a Dáma české kultury osobnostem, které svým dílem i životem prokázaly výrazný podíl na rozvoji duchovních, etických či kulturních hodnot ve společnosti.

V roce 2015 se Dámou české kultury staly zpěvačka Marta Kubišová a spisovatelka Magdalena Horňanová. Cenu Rytíř české kultury převzali sochař Olbram Zoubek a spisovatel Jiří Stránský. In memoriam byli oceněni básník Zdeněk Rotrekl a sochař Jaroslav Šlezinger. Mecenáškou české kultury se stala Dadja Altenburg-Kohl.

V roce 2016 cenu Dáma české kultury převzaly akademická malířka Helga Hošková-Weissová, herečka Marie Tomášová a operní pěvkyně Soňa Červená. Rytířem české kultury se stali režisér František Miška a sochař Jiří Sozanský. In memoriam byli oceněni herec Karel Hašler a básnířka Božena Kuklová-Jišová. Mecenáškou české kultury se stala Meda Mládková.

V roce 2017 cenu Dáma české kultury převzaly cembalistka Zuzana Růžičková a spisovatelka Marie Svatošová. Rytířem české kultury se stali akademický sochař Otmar Oliva, houslový virtuos Eduard Vokurka a evangelický duchovní Svatopluk Karásek. In memoriam byli oceněni spisovatel Karel Čapek, malíř Josef Čapek, spisovatel Karel Pecka, novinář Pavel Tigrid, profesorka Růžena Vacková a spisovatelka Dagmar Šimková. Mecenáši české kultury se stali Leoš Válka a manželé Karola a Vilém Hejlovi.

V roce 2018 cenu Dáma české kultury převzaly dramatička Helena Albertová a spisovatelka Zora Dvořáková. Rytířem české kultury se stali biskup Václav Malý a spisovatel Jáchym Topol. In memoriam byli oceněni malíř Otakar Číla, básník a grafik Bohuslav Reynek, herečky Anna Letenská a Jiřina Štěpničková.

V roce 2019 cenu Dáma české kultury převzaly spisovatelky Erika Bezdíčková a Helena Havlíčková. Rytířem české kultury se stali dirigent Libor Pešek, vrchní zemský rabín Karol Sidon a spisovatel František Šedivý.

In memoriam byli oceněni scénograf Bedřich Barták, historik Zdeněk Kalista, zpěvák Karel Kryl a výtvarnice Jitka a Květa Válový. Mecenáši české kultury se stali Pavel Faiereisl a Ladislav Vitoul.

Rozhodnutím ministra kultury Lubomíra Zaorálka z listopadu 2019 byly ceny zrušeny.

Autoři projektu Mene Tekel

MgA. Daniela Řeřichová (*1950)

Absolventka Filmové a televizní fakulty Akademie múzických umění v Praze. Scenáristka, dramaturgyně, redaktorka.

Spoluzakladatelka spolku Umění bez bariér, které vzniklo v roce 1998 při pořádání stejnojmenného mezinárodního festivalu pro umělce s postižením a bez postižení. Spoluorganizátorka kulturních a vzdělávacích projektů reagujících na aktuální témata společnosti.

Od roku 2011 se kromě tvůrčí činnosti věnuje výhradně mezinárodnímu festivalu Mene Tekel.

Mgr. Jan Řeřicha (1947–2019)

Absolvent Divadelní fakulty Akademie múzických umění v Praze. Dramatik, režisér. Zakladatel Pražské umělecké společnosti, která v osmdesátých letech objevovala a představovala mimořádné osobnosti a tvůrčí projekty.

V letech 1990–95 ředitel divadla pro děti a mládež. V něm byly během jeho působení realizovány interdisciplinární formáty, rozvíjena spolupráce s mnoha českými i zahraničními partnery.

Spoluzakladatel a předseda Umění bez bariér, které pořádalo významné humanitární projekty – např. třináct ročníků Ceny sv. Václava pro osobnosti angažující se v oblasti ochrany lidských práv, koncert Solidarity a díkůvzdání v newyorské Carnegie Hall aj. Od roku 2007 ředitel Mene Tekel. Od roku 2009 autor a režisér divadla faktu v rámci vědeckého semináře Rekonstrukce politického procesu 50. let na Právnické fakultě Univerzity Karlovy.

Něco navíc

Logem festivalu Mene Tekel se stal památník obětí komunismu v kanadském Masaryktownu. Jeho autorem je český sochař Josef Randa (1933, Praha – 2005, Winnipeg, Kanada), který po roce 1948 odešel z politických důvodů do Kanady. O vybudování památníku obětí komunismu rozhodli v roce 1987 členové exilového sdružení bývalých politických vězňů K 231 v čele s Edou Ottovou. V roce 1988 byl jako vítězný návrh vybrán projekt sochaře Josefa Randy „Znovuukřižovaný“. Odhalení památníku se uskutečnilo 2. července 1989.

I. ročník Mene Tekel 19.–25. 2. 2007

*Rektor UK V. Hampl, biskup K. Otčenášek,
fotograf S. Frey a kurátor výstavy M. Kuchta*

*Dopisy psané před popravou četli
G. Vránová a O. Kepka*

V pondělí 19. února 2007 byl zahájen v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v Praze ekumenickou bohoslužbou za zemřelé politické vězně první mezinárodní festival Mene Tekel. Ceremonii předsedal kardinál Miloslav Vlk, arcibiskup pražský a primas český.

První ročník festivalu s tímto jedinečným zaměřením začal v Rytířském sále Senátu PČR slavnostním zasedáním Konfederace politických vězňů ČR, na němž vystoupil Jure Knezovič, prezident Mezinárodní asociace bývalých polických vězňů a obětí komunismu. Na programu byl mimo jiné křest knihy Boženy Kuklové-Jíšové *Krásná nemá paní*, a to za osobní účasti autorky. Součástí zahajovacího zasedání byla i vernisáž a předání cen žákům a studentům – vítězům výtvarné soutěže *Život za totality*. Ocenění se pak osobně setkali se členy Konfederace politických vězňů.

Následoval týden nabitý programem, jehož cílem a smyslem bylo setkávání lidí se zkušenostmi s totalitními režimy. Lidí, kteří chtěli své zážitky sdělit všem, kdo měli zájem otevřeně naslouchat. Účelem těchto setkání bylo varovat novou generaci a zajistit, aby se na spáchané zlo nezapomnělo. A také aby byl naplněn název festivalu, aby zlo spáchané komunistickým režimem bylo potrestáno. Festival trval celý týden a nad každým dnem převzal patronát některý z členů Konfederace politických vězňů.

Druhý den festivalu se v Karolinu na Univerzitě Karlově konala vernisáž několikadílné výstavy dokumentů a uměleckých reflexí zla a totalitárního násilí *Pocta všem, kteří vzdorovali*. Kurátorem výstavy byl Michal Kuchta. Po celý týden, kdy byla výstava přístupná návštěvníkům, probíhaly v Karolinu autogramiády autorů knih o době a osobnostech komunistické totality.

Výstavu *Zrušte komunisty dřív, než zruší oni nás* si zájemci mohli prohlédnout v pasáži Magistrátu hl. m. Prahy. Ve spolupráci s Uníí českých karikaturistů předvedli svůj kreslený humor Jindřich Strašnov a Emil Šourek.

V průběhu týdne se v dopoledních hodinách promítaly v Městské knihovně trezorové filmy a dokumenty o totalitě. Projekce byly určeny především žákům a studentům pražských škol a po nich následovaly odborné přednášky k tématu. Přednášeli senátor Tomáš

Grulich a Adolf Rázek z Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Besedovat přišel také známý hokejista a člen proslulého hokejového týmu Augustin Bubník, který byl v roce 1950 ve vykonstruovaném procesu odsouzen ke čtrnácti letům vězení. Milan Paumer, přímý účastník dramatického útěku skupiny bratří Mašínů z komunistické republiky, vyprávěl strhující zážitky z této události. Jeho vystoupení přítomné, zejména mladé posluchače, mimořádně zaujalo, což dali najevo svými dotazy a postřehy při závěrečné besedě i při setkání s účastníky třetího odboje.

Každý den se konal i odpolední program. Na různých místech Prahy se pořádala veřejná kolokvia a přednášky. Přednášející ukazovali na příbězích pronásledovaných, týraných a jinak perzekvovaných lidí konkrétní nebezpečí totalitních režimů. Na Právnické fakultě UK a na Ostravské univerzitě měl samostatnou přednášku s besedou F. G. Powers z USA, syn pilota letadla U2 sestřeleného v roce 1960 nad bývalým SSSR, který se tématu aktivně věnuje a ve Washingtonu založil Muzeum studené války.

V kině Ponrepo se průběžně po celý festivalový týden promítaly umělecké a dokumentární filmy vypovídající o problematičtém způsobu života v komunismu. Všechny filmy doprovázely komentáře odborníků a po projekcích následovaly závěrečné besedy.

Každý den mezi 18. a 19. hodinou zažívali návštěvníci a obyvatelé Prahy u pomníku Jana Husa na Staroměstském náměstí veřejné projekce filmových dokumentů České televize Ostrava *Příběhy železné opony*.

Také večerní literárně dramatické pořady, v nichž účinkovali přední umělci, přinesly posluchačům hluboké zážitky. Koncert MENE TEKEL tria Cantabile, který se konal v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí, doplnila scénická kompozice z dopisů politických vězňů *Před posledním úsvitem* (na základě knihy Lea Židka *Psáno před popravou*), dopisy odsouzených politických vězňů četli Gabriela Vránová a Ondřej Kepka v režii Daniely Řeřichové. V představení *Verše psané za mříží* v Divadle Na zábradlí zazněla poezie básníků vězněných komunistickým režimem a citace z knihy Františka Šedivého *Legie živých aneb Jáchymovské peklo*, večer režíroval ředitel festivalu Jan Řeřicha a představení hudebně doprovázel virtuos Štěpán Rak hrou na kamennou kytaru z dílny sochaře Jana Řeřichy ml. Ve foyeru divadla podepisovala Marie Bohuňovská svou knihu *Zaváté šlépěje* o osudu sochaře Jaroslava Šlezingera.

V sobotu, předposlední den festivalu, mohli zájemci sledovat v Městské knihovně unikátní několikahodinový dokument z procesu s Miladou Horákovou. Projekce byla komentována, o odborný výklad se zasloužila Karolína Pátková z Národního filmového archivu.

Během festivalového týdne se uskutečnily také tři pietní akce. Položili jsme květiny u pamětní desky právníků a studentů práv – obětí totality – na právnické fakultě, před Generálním štábem Armády ČR se konal vzpomínkový akt k uctění generála Heliodora Píky a dalších popravených důstojníků a na Újezdě jsme uspořádali vzpomínkovou slavnost u Pomníku obětem komunismu.

Mimořádně silně zapůsobilo na účastníky zakončení celého festivalu. Konalo se v ne-

děli 25. února, v den výročí komunistického puče. Na balkoně Paláce Kinských, odkud Klement Gottwald oznámil v roce 1948 demisi vlády Edvarda Beneše, provedl pražský světicí biskup Václav Malý duchovní očistu místa od zla a násilí. Této osvobozující akci byli přítomni členové Konfederace politických vězňů ČR, pražský primátor Pavel Bém i návštěvníci festivalu.

II. ročník Mene Tekel 24. 2. – 2. 3. 2008

Koncert Fenomén Jazz za účasti E. Vokurky a Tria J. Jejvody proběhl v rámci kolokvia Krajané

Společná cesta bývalých politických vězeňkyň a studentů zabývajících se historií do pardubické věznice

Týden před zahájením druhého ročníku festivalu proti totalitě, zlu a násilí Mene Tekel jsme v pasáži Magistrátu hl. m. Prahy představili program festivalu a otevřeli jsme výstavu dětské výtvarné soutěže na téma *Totalita, zlo, násilí*. Výstava byla přístupná návštěvníkům až do 9. 3. 2008. V průběhu festivalového týdne se promítaly *Příběhy železné opony* z produkce České televize Ostrava.

V předvečer výročí „vítězného února“ 1948 předcházela zahájení festivalu pietní akce *Nezapomeňte na oběti komunismu* u Pomníku obětem komunismu na Újezdě.

Samotný festival začal v pondělí 25. února 2008 v Nerudově ulici vzpomínkou na pochod vysokoškoláků na Hrad.

V poledne následovala vernisáž mezinárodního výstavního projektu *Totalita v kontextu evropských zemí* v Karolinu na půdě Univerzity Karlovy. Její součástí bylo vyhlášení a ocenění vítězů výtvarné soutěže ZŠ a ZUŠ. Po vernisáži manifestovali na Staroměstském náměstí pod balkonem Paláce Kinských účastníci třetího odboje, veřejnost i mládež. Na tomto historickém místě si přítomní vyslechli projevy předsedkyně Konfederace politických vězňů Naděždy Kavalírové a primátora hlavního města Prahy Pavla Béma. Na závěr zazpívali bývalí vězni minulého režimu tzv. muklovskou hymnu a světicí biskup Václav Malý provedl duchovní očistu prostoru od zla komunismu. Poté byli účastníci třetího odboje a hosté projektu pozváni do rezidence primátora.

Program prvního dne pokračoval večer v kině Ponrepo přehlídkou nazvanou *Filmy prohibiti*. Po úvodu filmového historika byl promítnut předfilm *Boj, práce, vítězství* – propagandistický stříhový dokument natočený k 52. narozeninám Klementa Gottwalda.

Následoval film *Devět kapitol ze starého dějepisu* natočený v roce 1969, tehdejší cenzura však film před premiérou zakázala. I v dalších šesti večerech žasli diváci v kině Ponrepo při sledování filmů a dokumentů dobovou cenzurou zakázaných. Tehdy zcela hotové filmy čekaly na diváky až do devadesátých let v trezoru. Po projekcích měli návštěvníci ještě možnost debatovat o období totality přímo s účastníky třetího odboje a dalšími pamětníky.

Od úterý do čtvrtka se v Městské knihovně promítaly pro školní mládež každé dopoledne *Filmy prohibiti*, snímky, které večer předtím uvedlo kino Ponrepo. Vždy s úvodním slovem historika i příležitostí setkat se na závěr s účastníky třetího odboje.

V úterý dopoledne byla v jednacím sále Senátu PČR zahájena mezinárodní konference *Totalita v kontextu evropských zemí, příčiny a důsledky* za účasti zástupců Konfederace politických vězňů ČR, mezinárodní organizace bývalých politických vězňů Inter-Asso, Parlamentu EU a dalších českých i zahraničních odborníků.

Záštitu převzal a úvodní projev proslovil předseda Senátu PČR Přemysl Sobotka, konferenci moderoval historik Tomáš Grulich, senátor PČR.

Třetí den festivalu se v Městské knihovně konalo kolokvium *Slavné útoky do exilu* (1952), při jehož zahájení jsme promítli propagandistický film *Únos* režiséřů Jána Kádára a Elmara Klose. Moderoval opět historik Tomáš Grulich se Stanislavem Broučkem z Akademie věd ČR. Skutečnost, že našemu kolokviu věnoval pozornost kanadský televizní kanál Nova Vize, nás nesmírně potěšila. Hostem kolokvia byl i Ed Vokurka, houslový virtuos, který se narodil v Praze a v r. 1967 emigroval do Kanady. Ed Vokurka pak večer na koncertě *Fenomén Jazz* dokázal, že byl zcela právem vyhlášen nejlepším kanadským jazzovým houslistou. Na koncertě vystoupili i další hudebníci, např. Trio Josefa Vejvody, členové Jazzové sekce a další.

Čtvrtek 28. 2. byl věnován „ženám za mříží i před mříží“. V Městské knihovně začalo odpoledne kolokvium *Ženy vězněné totalitou*, moderoval Tomáš Bursík, historik Úřadu dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu. Přítomní si vyslechli mimo jiné přednášku Jany Švehlové, zakladatelky Spolku Dcery 50. let. Neobyčejně emotivně pak zapůsobila osobní svědectví politických vězeňkyň padesátých let. Po jejich vyprávění následovala prezentace knih se zmíněnou tematikou a autogramiáda přítomných autorů.

Den ukončila v Zrcadlové kapli Klementina scénická kompozice *Životy vepsané do vězeňských cel* ze vzpomínek Růženy Vackové, Dagmar Šimkové, Boženy Kuklové-Jišové a dalších žen, které prošly komunistickými lágry. Na závěr vystoupil houslový virtuos Václav Hudeček. Scénář připravila a režie večera se ujala Daniela Řeřichová.

V pátek dopoledne jsme vypravili pro školní mládež, studenty, ale i další zájemce rychlík pendolino Praha – Pardubice a zpět. Výlet byl koncipován jako *Cesta do vězení* a *Cesta z vězení*. Během jízdy vlakem si mladí lidé povídali s osobnostmi festivalu, zejména s ženami vězněnými v padesátých letech právě v pardubické ženské věznicí. Hovořili s nimi hlavně o příčinách totality, o demokratických principech a odkazu těch, kteří obětovali vlastní svobodu a někdy i život v boji za demokracii. V Pardubicích měli

účastníci možnost prohlédnout si věznici a seznámit se s příběhy, jež jim pamětnice, které tam dlouhá léta nevinně trpěly, vyprávěly přímo na místě.

Na odpoledne bylo v Městské knihovně připraveno další kolokvium, a sice o totalitní propagandě. Součástí odpoledne byla projekce filmu *Rok stalinské epochy* (1951, režie K. M. Walló), typická ukázka propagandistického celovečerního dokumentárního filmu. Večer vystoupili na společném koncertě v Městské knihovně písničkáři Svatopluk Karásek, Dáša Andrtová-Voňková, Miroslav Paleček a Michael Janík, Jiří Dědeček, Luboš Pospíšil a další.

V pátek odpoledne skončilo týdenní promítání v kině Ponrepo přehlídkou archivních dokumentárních filmů o totalitě režisérky Kristiny Vlachové, autorky řady nezávislých snímků, která za svůj nekompromisní pohled na zločiny komunismu získala prestižní Stankovičovu cenu. Dále byly k zhlédnutí cenami ověčené dokumenty *Věž smrti* z historie novodobé české justice a *Kauza Uherské Hradiště* – časosběrný dokument o soudu s bývalými vyšetřovateli StB Aloisem Grebeníčkem a dalšími obviněnými z mučení politických vězňů.

Sobotu ukončila večerní pieta v kryptě kostela sv. Bartoloměje, vzpomínka na utrpení politických vězňů v komunistické diktatuře. V přílehlých prostorách kostela a kláštera, kde za komunismu sídlila policejní vyšetřovna a byly tam cely pro politické vězně, přednesl v rámci přátelského setkání s řádovými sestrami a s režisérkou Kristinou Vlachovou herec Michal Pavlata vězeňskou poezii. Scénář i režii připravil Jan Řeřicha.

V neděli 2. března 2008 skončil festival Mene Tekel ekumenickou bohoslužbou za popravené a umučené politické vězně, mši celebroidal kardinál Miloslav Vlk a předseda Ekumenické rady církví Pavel Černý.

III. ročník Mene Tekel 23. 2. – 1. 3. 2009

Kapela Psi vojáci s Filipem Topolem opakovaně vystupovala v klubu Vagon

Dvojnásobná mistryně světa v krasobruslení Ája Vrzáňová a držitel stříbrné medaile ze ZOH 1948 Augustin Bubník

Třetí ročník mezinárodního festivalu Mene Tekel se stal oficiální kulturní doprovodnou akcí českého předsednictví v Radě Evropy. Festival jsme zahájili v pondělí odpoledne již tradičně vernisáží výstavy v Křížové chodbě Karolina na Univerzitě Karlově.

Šlo o devítidílnou expozici pod celkovým názvem *Arogance moci*. Jednotlivé části výstavy – *Zkouška odvahy*, *Aby se to už neopakovalo*, *Očima vnuků*, *Mlýnáři od Babic*, *Překonej stěnu smrti*, *Arogance moci*, *Dcery 50. let*, *Popravení z politických důvodů*, *Proti zlu, násilí, pro paměť národa* – složené z fotografií, dopisů, deníků, motáků a dalších archivních dokumentů výtvarně zpracoval Josef Kobra Kučera. Již potřetí zde vystavily své výtvarné práce také děti ze ZŠ a ZUŠ a nejlepší z nich byly opět v rámci vernisáže oceněny. Po celou dobu trvání výstavy byl v Karolinu promítán dokumentární cyklus České televize Ostrava pod souborným názvem *Příběhy železné opony* a dokumentární film *Dopisy z cely smrti*. Jsou to dopisy na rozloučenou, které psaly oběti justičních vražd před popravou svým blízkým, ale komunisté je adresátům nikdy nedoručili.

Téhož dne odpoledne uspořádali bývalí vězňové komunismu na Staroměstském náměstí pod balkonem Paláce Kinských demonstraci proti totalitě, zlu a násilí. V programu zazněla tzv. muklovská hymna a báseň Jiřího Herzingerera.

Tradiční místo festivalu, kino Ponrepo, promítalo každý večer filmy s varovným tématem zneužívání moci v totalitních režimech. Projekce filmů uváděl Adolf Rázek z Národního filmového archivu.

První den promítání byl věnován 40. výročí sebeobětování Jana Palacha a Jana Zajíce. Diváci zhlédli dokumenty *Pochodně svědomí* a poslední vydání Československého filmového týdeníku z roku 1968, ty doplnily ještě působivé snímky *Ticho*, *Jan a Tryzna*. Úterní filmová produkce byla věnována filmům o skautech a junácích. Historii skautského hnutí dokumentovalo pět filmů, mj. *Skauti v Čechách*, *Ve skautském táboře* a také němý film *Jarní dny pražských junáků* – archivní snímek natočený společností Lucernafilm, v němž pražští skauti předvádějí veřejnosti v parku Na Klamovce v květnu v roce 1915 své dovednosti.

Ve středu se v kině Ponrepo promítaly filmy o stalinské době *Rok stalinské epochy* a *Konec stalinismu v Čechách*.

Čtvrtek byl věnován kultuře v Československu za vlády komunismu. Představily ji filmy *Tribunál* režiséra Jaromila Jireše, *Alexandrovci u nás*, armádní film, krátký film *Divadlo Československé armády* v režii Jána Lacka a dokument *Nová směna*.

Páteční večer byl koncipován jako pocta spisovateli Janu Procházce k jeho nedožitým 80. narozeninám. Diváci viděli film *Noc nevěsty* režiséra Karla Kachyni, k němuž napsal Jan Procházka scénář podle vlastní novely *Svatá noc*. Poslední byla ukázka z filmu režiséra Aloise Neumanna o rozorávání mezí na českém venkově na počátku padesátých let minulého století *Společně bez mezí* (1951).

Všechny večerní projekce doprovázel odborný výklad historiků, vzpomínkové vyprávění pamětníků a závěrečná beseda s diváky.

Ten, koho nelákalo kino Ponrepo, mohl ve stejném čase vyrazit do rockového klubu Vagon. Součástí tohoto ročníku festivalu se staly koncerty pod hlavičkou *Rockem proti komunismu, totalitě, násilí. Koncert za ty, co se nevrátili, pro ty, co přežili, a kamarádům, aby nezapomněli*. Na pondělním zahajovacím koncertě vystoupila skupina Prohrála

v kartách, spoluúčinkovaly skupiny Plexis a Obří broskev. Od úterý do čtvrtka koncertovaly kapely Garage, Echt!, Psí vojáci a Už jsme doma.

Seznamování mládeže s problematikou komunistické totality probíhalo v úterý, ve středu a ve čtvrtek dopoledne v Městské knihovně. Připravili jsme promítání oceněných audiovizuálních snímků žáků základních škol ze soutěže Ministerstva obrany ČR

Bojovníci proti totalitě pohledem dětí, jejichž tématem bylo zpracování osudů lidí perzekvovaných komunistickým režimem, válečných veteránů a politických vězňů, „pétěpáků“ – vojáků přidělených k tzv. pomocným technickým praporům. V rámci programu vystoupili autoři promítaných dokumentů, zástupci Ministerstva obrany ČR a účastníci třetího odboje.

Kromě již ustálených výše uvedených programů se každý den konaly i další akce.

V úterý proběhla v Senátu PČR vernisáž výstavy Jana Kratochvíla *Třetí odboj v Československu*. Po ní se uskutečnila Mezinárodní konference festivalu Mene Tekel o způsobech výuky novodobých dějin v zemích Evropské unie, moderoval ji Tomáš Grulich. Před ukončením konference byla ještě sepsána rezoluce Konfederace politických vězňů ČR. Poté přešli účastníci k Pomníku obětem komunismu na Újezdě, kde vzdali těmto obětem poctu. Promluvil rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl a plzeňský biskup František Radkovský.

Ve středu se u pamětní desky v Nerudově ulici sešlo pietní shromáždění jako připomínka 61. výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad dne 25. února 1948.

Odpoledne uvedla Městská knihovna pořad pro obdivovatele sportu. Pod názvem *Sportovní legendy ve vyhnanství a ve vězení* se návštěvníci osobně setkali s dvojnásobnou mistry světa v krasobruslení Ájou Vrzáňovou a hokejistou Augustinem Bubníkem, držitelem stříbrné medaile ze ZOH 1948. Áju Vrzáňovou donutil komunistický režim emigrovat a Augustin Bubník byl ve vykonstruovaném procesu společně s dalšími deseti hokejisty zatčen a v roce 1950 odsouzen za údajnou velezradu a špionáž ke čtrnácti letům vězení. Součástí programu bylo promítání filmových záznamů o obou sportovcích a autogramiáda.

Ve čtvrtek odpoledne sehráli studenti Právnické fakulty UK v porotní síni Vrchního soudu v Praze na Pankráci představení o vykonstruovaném soudním přelíčení z r. 1955, kdy komunisté v procesu označeném Kulačka odsoudili Marii Švejdovou k vězení a vysokým peněžitým trestům. Představení o průběhu soudu byla přítomna Česká televize. Vědecký seminář vedl a fiktivní obnovu procesu scenáristicky a režijně připravil Jan Řeřicha.

Čtvrteční večer nabídl návštěvníkům v Křížové chodbě Karolina na Univerzitě Karlově hluboký zážitek při scénické prezentaci knihy *V plesových střevíčkách sibiřským sněhem*. Autorka Sandra Kalniete popisuje v autobiografické knize život lotyšské rodiny vysídlené v roce 1941 sovětskými okupanty na Sibiř, odkud se jejím přeživším členům podařilo vrátit až po šestnácti letech vyhnanství. Pořad připravila Daniela Řeřichová.

Pátek byl věnován Chorvatsku a Slovinsku, záštitu převzali velvyslanci obou zemí a pro-

gram proběhl za účasti zahraničních delegací. Den zahájila projekce dokumentárního filmu *Kaznionica Stara Gradiška* o pověstné chorvatské věznici, již v letech 1945–1991 prošlo 31 tisíc politických vězňů. I další páteční programy byly koncipovány ve znamení tohoto tématu. V Městské knihovně se promítaly snímky dokumentující odhalování hrůzných praktik komunistického režimu v bývalé Jugoslávii, jako obvykle doprovázené komentáři a besedami.

V sobotu odpoledne pokračoval program v Městské knihovně poukazováním na zločiny totalitních režimů v dalších komunistických zemích. Sobota byla Dnem Litvy a Lotyšska. Litevci nám představili film režiséra Jonase Vaitkuse *Vienui vieni (Zcela osamoceni)* o partyzánské válce proti komunistům v padesátých a šedesátých letech. Lotyšskou část uvedl dokumentární snímek *Reiz bija Sibīrija (Jednou byla Sibiř)*. Film režisérky Dzintry Geky vypráví o tragické noci 14. června 1941, kdy bylo na Sibiř deportováno 15 420 lotyšských občanů, mezi nimi 4 000 dětí mladších šestnácti let.

Přítomní vyslechli příběhy, které za vlády komunistických režimů neměly být slyšeny, dozvěděli se o obětech, které měly být zapomenuty; příběhy nepotrestaných zločinů komunistické zvěle. Den uzavřela beseda s přítomnou režisérkou Dzintrou Gekou.

Třetí ročník Mezinárodního festivalu Mene Tekel už tradičně zakončila ekumenická bohoslužba v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha za popravené, umučené a zemřelé politické vězně. Mši celebroid kardinál Miloslav Vlk a předseda Ekumenické rady církví Pavel Černý.

IV. ročník Mene Tekel 22.–28. 2. 2010

Manifestaci na Staroměstském náměstí podpořili zpěváci R. Hladík a J. Hutka

K významným hostům patřil básník Andrija Vučemil, který byl mnoho let vězněn na ostrově Goli otok

Čtvrtý ročník mezinárodního festivalu Mene Tekel byl stejně jako v předchozích letech zahájen v pondělí vernisáží v Karolinu na Univerzitě Karlově. Výstavní projekt *Politickému teroru navzdory* se skládal z částí: *Dcery „nepřítelé státu“*, *Ta krásná holka z vily nad řekou*, *Tragický osud vlastence*, *Pronásledování římskokatolické církve v Československu 1948 -1960*, *Josef kardinál Beran*, *Titův ostrov hrůzy*, *Společný jmenovatel: Smrt a Svoboda a nesvoboda v nás a kolem nás*. Vernisáž uvedl rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl. Také v tomto roce byla součástí výstavy výtvarná soutěž ZŠ a ZUŠ

s názvem Svoboda a nesvoboda v nás a kolem nás. Odborná porota odměnila mimořádně zdařilá díla dětských výtvarníků. Výstava byla otevřena do 6. března a doplňovaly ji další rozšiřující programy včetně promítání dokumentů a komentovaných prohlídek.

Po vernisáži následoval na Staroměstském náměstí pod balkonem Paláce Kinských hodinový koncert Jaroslava Hutky a skupiny Blue Effect s Radimem Hladíkem. Následně se konalo veřejné shromáždění proti totalitě, násilí a pro paměť národa ukončené českou státní hymnou.

Tak jako v minulých ročnících, i letos se dopoledne v Městské knihovně seznamovala školní mládež s bezprávím totalitárních režimů. Tentokrát jsme žákům nabídli snímky z audiovizuální soutěže *Bojovníci proti totalitě pohledem dětí*. Děti ze ZŠ genpor. Františka Peřiny z Prahy 6 natočily pozoruhodný dokumentární snímek *Generál gentleman Tomáš Sedláček* a předvedly ho ostatním školám. Dále se promítal dokument *Vůle žít*, vítězný film v kategorii videodokument. Po projekci již následovala beseda s diváky.

V kině Ponrepo se ve spolupráci s Národním filmovým archivem uskutečnila týdenní přehlídka budovatelských filmů z období komunismu. Před hlavními filmy byl promítán týdeník *Československé filmové noviny* z r. 1951. V pondělí uvedl přehlídku film *Přicházejí ze tmy*, v dalších dnech pak diváci mohli sledovat *Expres z Norimberka*, dále téměř kultovní drama *Nad námi svítá*, po němž následovala proslulá *Karhanova parta*. V pátek přehlídku zakončila *Cesta hlubokým lesem*. Všechny filmy komentovali a uváděli do historických souvislostí erudovaní odborníci. Při besedách dostali slovo přirozeně i diváci.

V rámci festivalu koncertovaly každý večer v hudebním klubu Vagon nekonvenční skupiny hlásící se svou hudbou k boji proti násilí. V cyklu *Rockem proti komunismu* vystoupili Psí vojáci, A bude hůř, Sbor březanských kastrátů a skupina Už jsme doma. Hudební produkce střídaly projekce dramatických dokumentů o období totality, jež mladí návštěvníci koncertů sledovali a komentovali s opravdovým zaujetím.

V úterý dopoledne se v Konferenčním centru Univerzity Karlovy uskutečnila mezinárodní konference pod názvem *Intelektuální odboj proti totalitě*. Zahájil ji rektor Václav Hampl, který předal hlavní slovo prvnímu polistopadovému rektorovi Univerzity Karlovy a reformátorovi vysokého školství Radimu Paloušovi. S příspěvky pak vystoupili i zahraniční hosté – Anna Kaminsky z Berlína, chorvatský básník Andrija Vučemil, Zuzana Hahn a Elley-Ray Hennessy z Kanady. Kanadská velvyslankyně Valerie Raymond uvedla audiovizuální příspěvek o Památníku obětem komunismu v Kanadě. Celou událost moderoval Daniel Herman.

Na úterní večer připravila Daniela Řeřichová literárně hudební pásmo *Sůl země* v Křížové chodbě Karolina. Verše básníků posttotalitních zemí přednesli Debora Štolbová a Jiří Laštovka, hudební skladby interpretoval flétnista Václav Kunt. Velký prostor byl věnován tvorbě chorvatského spisovatele a politického vězně Andrije Vučemila, který se letošního festivalu osobně zúčastnil a debatoval s publikem.

Středeční odpoledne v Městské knihovně koncipované jako Den Německa přilákalo velký počet zájemců. V centru programu stálo promítnutí poválečného příběhu

z *Altenburgu 4 Schüler gegen Stalin (Čtyři žáci proti Stalinovi)*. Film uvedla a historické souvislosti vysvětlila Anna Kaminsky, ředitelka nadační organizace Bundesstiftung zur Aufarbeitung der SED-Diktatur. Dále byl představen německý překlad strhující knihy básnířky a politické vězeňkyně Boženy Kuklové-Jíšové *Krásná nemá paní – Stumme Schönheit*. Dílo Boženy Kuklové-Jíšové mohli diváci ocenit i v hudební podobě v kapli sv. Jana na Špejcharu. Německý skladatel a saxofonista Uwe Steinmetz tam vystoupil s vlastními skladbami, které složil jako hold této české autorce. Hudbu prokládaly úryvky z díla Boženy Kuklové-Jíšové v interpretaci Michaely Miškové.

Ve čtvrtek, výroční den pochodu studentů za svobodu a demokracii na Hrad 25. února 1948, se konalo dopolední pietní shromáždění u pamětní desky v Nerudově ulici.

Čtvrtek patřil Albánii a Rumunsku. Program se konal pod záštitami velvyslanců obou zemí a za jejich aktivní účasti. Hlavní protagonista albánského dne a autor promítaného dokumentu *Uvězněný národ* Tomor Aliko byl v r. 1946 v Albánii odsouzen vládnoucími komunisty na doživotí. Z vězení jej propustili v r. 1963 a až do pádu komunismu r. 1990 byl internován. Ve svých 85 letech podnikl náročnou cestu z Albánie na festival Mene Tekel a odpovídal na otázky přítomných o genocidě v Albánii.

V rámci rumunského dne proběhla v Křížové chodbě Karolina komentovaná prohlídka výstavy *Společný jmenovatel: Smrt*. Autor výstavy Marius Oprea na vystavených dokumentech ozřejmil průběh exhumace ostatků odpůrců komunistického režimu, kteří byli v Rumunsku bez soudu popraveni. Konkrétní případy přiblížil českým návštěvníkům prostřednictvím předmětů nalezených u zavražděných, fotografiemi z archivů bývalé Securitate a filmovými snímky a videozáznamy pořízenými při exhumacích.

Páteční program v Městské knihovně *Padesátá léta očima dětí politických vězňů* koncipovaly členky Spolku Dcery 50. let. Jeho více než desetiletou historii představily dva dokumentární filmy a diváci se s ní seznámili i bezprostředně z osobních výpovědí žen.

V sobotu se v prostoru Vrchního soudu v Praze na Pankráci konala rekonstrukce politického procesu *Vězeňská univerzita profesorky Růženy Vackové*. Originální formát vytvořil speciálně pro festival Mene Tekel Jan Řeřicha. Ve fiktivní obnově procesu sehráli studenti Právnické fakulty UK protagonisty veřejného politického procesu nazvaného tehdejší politickou justicí *Otto Mádr a spol.* Růžena Vacková byla podobně jako Milada Horáková stíhána za protinacistický odboj, nebyla sice odsouzena k smrti, ale neunikla patnáctiletému věznění v komunistickém lágru. Po propuštění v r. 1967 se aktivně angažovala v boji za lidská práva. Zástupci dnešních studentů práv zveřejnili závěrem svoje názory a stanoviska k praktikám totalitní justice.

V neděli zakončila festival opět ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha.

V. ročník Mene Tekel 21.–27. 2. 2011

Mezinárodní konference se mj. zúčastnili spisovatelé R. Dobiáš a J.Stránský

*Rekonstrukce procesu byla věnována D. Šimkové, která své svědectví z vězení popsala v knize *Byly jsme tam taky**

Pátý ročník mezinárodního festivalu Mene Tekel zahájila opět vernisáž na půdě Univerzity Karlovy v Karolinu. Výstavní projekt *Reflexe totality v umění a vzdělávání* se skládal z devíti výstav: *Praha objektivem tajné policie*, *Plastiky a obrazy Jiřího Sozanského*, *Osud sochaře Šlezingera*, *Hora křížů*, *Minulost za zdí*, *Maďarsko 1945–1956*, *Propaganda pro nejmenší*, *Humor z Absurdistánu*, *Ano svobodě – ne násilí*. Součástí výstavního programu byl i křest českého vydání knihy kolektivu litevských autorů *Okupanti táhněte domů!* Nechybělo ani ocenění dětí za vítězné práce ve výtvarné soutěži. Po celou dobu trvání výstavy probíhaly projekce dokumentárních filmů *Příběhy železné opony* z produkce České televize Ostrava a dokument *Zaváté šlépěje* o dramatickém osudu sochaře Jaroslava Šlezingera.

Odpoledne se účastníci opět sešli na veřejném shromáždění proti totalitě a násilí a pro paměť národa na Staroměstském náměstí pod balkonem Paláce Kinských.

Večer si příznivci jazzu přišli užít koncert *Jazzový most přes oceán*, připravený pro Mene Tekel v Divadle U Hasičů. Vystoupil nejlepší kanadský jazzový houslista Ed Vokurka spolu s českou jazzovou zpěvačkou Janou Koubkovou. Koncert se opakoval ještě v pátek v Jazz Clubu Reduta na Národní třídě.

V dopoledních programech v Městské knihovně, určených školní mládeži, probíhalo podobně jako v předchozích letech promítání filmových dokumentů, v tomto roce se týkaly osudů dvou sochařů – Jaroslava Šlezingera, který zemřel v komunistickém lágru, a Otakara Švece, autora Stalinova pomníku na Letné, který v r. 1955 spáchal sebevraždu. O společenském a historickém kontextu filmů hovořil s mladými lidmi historik Tomáš Grulich a debatovala s nimi autorka sugestivní knihy *Zaváté šlépěje* a stejnojmenného dokumentu Marie Bohuňovská. Žáci základních škol si vyslechli se zájmem autentické vzpomínky bývalé politické vězeňkyně Hany Truncové.

Ve filmovém klubu Ponrepo se promítaly každý večer tematické filmy o době totality, tentokrát jsme vybrali snímky zahraničních produkcí. V pondělí to byl maďarsko-kanadský film *Mansfeld – z vyššího hlediska* (2006). V úterý byl na programu maďarský film *Čas se zastaví*, oceněný na festivalech v Tokiu a v Cannes, a ve středu film maďar-

sko–rumunské koprodukce *Pobočka*; oba filmy režíroval Péter Gothár. Ve čtvrtek se za účasti polského velvyslance konala premiéra filmu z r. 2009 *Generál Nil*. V pátek, na závěr festivalu, viděli diváci polský film *Vše, na čem záleží*.

Také klub Vagon navázal na předchozí ročníky festivalu Mene Tekel a každý večer v něm koncertovaly hudební skupiny, které se hlásí k festivalové myšlence. Tentokrát jsme program v klubu zahájili projekcí dokumentu režisérky Šárky Horákové-Maixnerové *Odsouzen k sebevraždě* z produkce České televize Ostrava z cyklu *Přísně tajné vraždy*. Večer moderoval Jefim Fištejn. Během týdne vystoupily kapely Led Zeppelin Revival + Lady Scarecrow, Queenie – Queen Revival, Radim Hladík a Blue Effect, Visací zámek a skupina AC/DC – Bon Scott Memorial Band.

V úterý byla v Konferenčním centru Univerzity Karlovy zahájena mezinárodní konference pod názvem *Reflexe totality v umění a vzdělávání*. K tématu promluvili spisovatelé a bývalí političtí vězni František Šedivý, Rudolf Dobiáš a Jiří Stránský, dále paní Věra Hradečná, dcera esejisty Ladislava Jehličky a členka Spolku Dcery 50. let, pedagogové Jaroslav Pinkas, Petr Šimíček a Jiří Sovadina a teatrolog Vladimír Just. Součástí konference byla projekce dokumentů *Zaváté šlépěje* z r. 2006 a archivní snímek *Pomník lásky a přátelství* (1955) o Stalinově pomníku na Letné vybudovaném ve stejném roce. Moderátorem konference byl Tomáš Grulich.

Daniela Řeřichová připravila jako každý rok literárně hudební pořad pro Křížovou chodbu Karolina. Tentokrát to byla literárně hudební kompozice z veršů Boženy Kuklové-Jíšové, Závíše Bozděcha, Erika Büllowa, Jindřicha Jenáčka, Jana Anastáze Opaska, Václava Renče, Zdeňka Rotrekla, Jiřího Řeháka, Jana Zahradníčka a dalších autorů emotivně laděné sbírky *Přádénko z drátů*, tajně vydané r. 1950 v jáchymovském lágru. Pořad autorka nazvala *Za světlem Křížové cesty*. Umělecký přednes herců Gabriely Vránové a Ondřeje Kepky umocnil hrou na kamennou kytaru virtuosa Štěpán Rak.

Středeční podvečer patřil Maďarsku. Maďarský velvyslanec zahájil proslovem v Maďarském kulturním středisku promítání unikátních amatérských snímků zachycujících potlačení krvavé revoluce v r. 1956. Mezi nejzajímavější patřily záznamy pořízené sochařem Janem Kodetem a architektem Karlem Černým, kteří natočili záběry pouličních bojů z okna hotelu na Rákocziho třídě v Budapešti.

Čtvrtek byl polským dnem. Zahájila ho v Městské knihovně projekce dokumentů *Beats of Freedom, Přehlídka vítězů a Město bez Boha* a svou přítomností ho obohatil polský filmový režisér a kameraman Jacek Petrycki.

Ve výroční den komunistického puče se jako v předchozích letech konalo pietní shromáždění u pamětní desky v Nerudově ulici. Připomněli jsme si tak výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad 25. února 1948.

Páteční pořad v Městské knihovně připravil Spolek Dcery 50. let. První část programu byla věnována jejich otcům, kteří před uvězněním dokázali přivést naši literaturu, historii i filozofii do Evropy. Ve své práci pokračovali i po propuštění z komunistických kriminálů, ač mnohdy museli skrývat svou identitu pod cizím jménem.

Ve druhé části programu byl promítnut dokument natočený studenty FAMU s paní Mirosлавou Bočkovou nazvaný *Mému otci*. Ve filmu vypráví o svém životě v době otcova věznění (1949–1964) a po jeho návratu domů. Závěrem rozprávěly pamětnice se studenty. Rozhovoru se účastnil také novinář a spisovatel Luděk Navara.

Na sobotu připravil režisér Jan Řeřicha v porotní síni Vrchního soudu v Praze na Pankráci rekonstrukci procesu s politickou vězeňkyní Dagmar Šimkovou. Dagmar Šimková byla ve školním roce 1948/49 zapsána na pražskou filozofickou fakultu. Její sestra emigrovala po komunistickém převratu do Austrálie a to byl důvod, proč Dagmar nemohla ve studiu pokračovat. Za rozšiřování letáků a poskytnutí úkrytu kamarádům byla v roce 1952 odsouzena k patnáctiletému vězení. Dagmar Šimková byla propuštěna po čtrnácti letech v roce 1966. O dva roky později spoluzaložila píseckou pobočku klubu K 231, organizace sdružující politické vězně komunistického režimu. Po srpnové okupaci emigrovala do Austrálie i ona s matkou. V Křížové chodbě Karolina jsme jí věnovali výstavu *Ta krásná holka z vily nad řekou*. Fiktivní obnova procesu uzavřela vědecký seminář Právnické fakulty UK nazvaný *Politické procesy padesátých let*. Hlavní aktérku Dagmar Šimkovou zahrála herečka Debora Štolbová, v ostatních rolích vystoupili studenti Právnické fakulty UK.

Jako každoročně byl festival zakončen ekumenickou bohoslužbou za zemřelé a umučené politické vězně. V chrámu sv. Víta, Václava a Vojtěcha celebroidl mši pražský arcibiskup Dominik Duka a farář Českobratrské církve evangelické Joel Ruml. Duchovní zážitek umocnil Smíšený pěvecký sbor ČVUT se sbormistrem Janem Steyerem.

VI. ročník Mene Tekel 20.–26. 2. 2012

Mene Tekel zaměřuje svoji pozornost především k mladé generaci

Charismatická pamětnice Hana Truncová poskytla svědectví z věznění komunistickým režimem na stovkách besed

Šestý ročník Mene Tekel jsme jako obvykle zahájili vernisáží v Karolinu na Univerzitě Karlově. Projekt expozice nesl název *Cesty ke svobodě* a záštitu nad ním převzal ministr obrany Alexandr Vondra. Stěžejní část výstavy *Perzekuce příslušníků československé armády po únoru 1948* připravil Vojenský historický ústav Praha. Také náplň dalších částí výstavy s názvy *Žatec ve třetím odboji*, *Odbojová skupina Praha-Žatec*,

Ztracený život - Rakušanky v sovětském gulagu, Neochvějná statečnost, Stopy paměti, Stopy totality, Svědectví a Fragment svitku Tóry vypovídala o útrapách lidí v komunistickém světě. V tomto roce jsme v rámci výtvarné soutěže ocenili vybrané práce dětí ze ZŠ a ZUŠ a jejich autory. V rámci vernisáže pokřtil svou knihu *Říkali mu Dědek* historik z Ústavu pro studium totalitních režimů Martin Tichý. K výstavě se jako obvykle vztahovalo promítání dokumentů České televize z cyklu *V zajetí železné opony, Po stopách třetího odboje* a filmy *Gulag-Frauen* a *Můj otec generál* o Heliodoru Píkovi. Slavnostní zahájení festivalu se konalo v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. Úvodní zamyšlení nad posláním festivalu Mene Tekel pronesla předsedkyně Konfederace politických vězňů Naděžda Kavalírová, následoval proslov primátora hl. města Prahy Bohuslava Svobody, projev Antona Srholce z Konfederácie politických vězňov Slovenska a slova dalších vzácných osobností. Program doplnil koncert Tria Cantabile, tedy Ludmily Vernerové (soprán), Václava Kunta (flétna) a Lydie Härtelové (harfa). Další vernisáž proběhla večer v hudebním klubu Vagon. Výstava soudobých čínských umělců *Pro svobodnou Čínu* upozornila vystavenými obrazy na politické perzekuce a pronásledování občanů praktikujících meditační cvičení Falun Gong.

Večer zahájilo kino Ponrepo přehlídku českých a zahraničních filmů z období totality či totalitu reflektující. Letošní téma jednoznačně definoval název přehlídky – *Armádní propaganda padesátých let*. První promítaný film *Tanková brigáda* (1955) s předfilmem *Neprojdou* (1952) uvedl filmový historik Jiří Novotný z Národního filmového archivu. Promítání probíhalo celý týden a zájemci mohli zhlédnout neblaze proslulé filmy *Vítězný pochod* (1952), *Ocel písni kalená* (1951), *Dub* – rumunský film z r. 1952, *Kluci z bronzu* (1980), *Smlouva na obranu míru* (1984), *Ztracený život – ženy v sovětském gulagu* – film promítaný také na výstavě v Karolinu. Celovečerní snímky doplnil rakouský dokument *Vládkyně pouště*.

Rockem proti totalitě koncertovaly večer v hudebním klubu Vagon kapely Garage, Uširvác a Jasná páka revival. V dalších dnech je vystřídal skupiny Poletíme?, Visací zámek a Queenie – Queen Revival, Pink Floyd Revival Czech, Distant Bells, Soon Day To, Curlies, Snow Job a SticX. Před začátkem koncertů probíhala každý večer projekce tematického videoklipu s komentářem Jana J. Řeřichy.

Dopolední programy v Městské knihovně určené školním dětem měly letos různorodou náplň. Úterní téma *Armáda a totalita* doprovodila beseda se sportovními hvězdami Danou Zátopkovou a Augustinem Bubníkem. Ve středu po filmovém dokumentu *Fotografie z pekla* a po přednášce *Nedohraná šachová partie* se žáci setkali s bývalým politickým vězněm Janem Janků, nositelem Řádu Tomáše Garrigua Masaryka. Ve čtvrtek se promítal studentský dokument *Portrét K. CH.*, na němž se podílelo občanské sdružení Političti vězni.cz a studenti Vyšší odborné školy publicistiky. Na závěr si žáci mohli pohovořit s hlavní protagonistkou filmu Karlou Charvátovou. Páteční den pro žáky z vyšších tříd organizoval Spolek Dcery 50. let a žáci tentokrát prostřednictvím dokumentů, komiksů, knih, fotografií a vyprávění objevovali hrdiny, kteří se dokázali komunismu vzepřít.

Na úterý bylo zorganizováno setkání s literárními díly z pera politických vězňů. Konalo se v Karolinu na Univerzitě Karlově. Scénická kompozice v režii Daniely Řeřichové vyjádřila prostřednictvím textů ruské básnířky Iriny Ratušinské a kubánského spisovatele Raúla Rivera nesmlouvavé NE komunistické totalitě, která prokazatelně nebyla pouhým historickým omylem, ale zůstává přetrvávajícím reprezentantem zla. Na kamennou kytaru zahrál Štěpán Rak.

Středeční večer v kině Ponrepo byl Dnem Rumunska. Vernisáží výstavy *Kolektivizace v obrazech* ho zahájila rumunská velvyslankyně Daniela Gitman. Poté přednesl Mircea Dan Duta, ředitel Rumunského kulturního institutu, odborný úvod k filmu *Dub*, jehož promítání následovalo.

Ve čtvrtek večer začal v Městské knihovně pořad *Den pro svobodnou Čínu*. Návštěvníci festivalu si vyslechli dramatické osudy lidí ze země, jejíž vláda perzekvuje občany praktikující cvičení Falun Gong a zničila již miliony životů. Hostem programu byla čínská vězeňkyně svědomí paní Lu Š-pching. Po propuštění z věznice, kde ji mučili, byla nucena opustit rodné město a později se jí podařilo emigrovat do Finska, kde žije dodnes a podává svědectví o zločinech současné vládnoucí diktatury v Číně. Součástí večera byla projekce dokumentu *Deset let odvahy*.

Páteční večer v kině Ponrepo probíhal ve znamení dne Rakouska. Ten zahájila ředitelka Rakouského kulturního fóra v Praze Natascha Grilj. Hlavní program byl věnován tvorbě historičky a režisérky Anity Lackenberger, zabývající se politickými perzekucemi. Autorka spolu s kameramanem Gustavem Maderem představila film *Ztracený život – ženy v sovětském gulagu*. Sugestivní svědectví bylo natočeno přímo v místě původního lágru, kde je nyní muzeum Perm 36 – jediný památník politických represí v bývalém Sovětském svazu. Druhý film o totalitní zvěři, který letos Rakousko na festivalu uvedlo, byl dokument ze současné Afriky s názvem *Vládkyně pouště*.

Letošní pietní akty proti zapomnění na zla komunismu se konaly v pátek u Pomníku obětem komunismu na Újezdě a v sobotu u pamětní desky v Nerudově ulici. Zde jsme stejně jako v předchozích letech připomněli 64. výročí pochodu studentů na Hrad dne 25. února 1948.

Velký počet diváků přivábila rekonstrukce soudního procesu, ta se stejně jako v minulých letech konala v sobotu odpoledne v budově Vrchního soudu v Praze na Pankráci. Již počtvrté připravili studenti Právnické fakulty UK pod vedením ředitele festivalového projektu Jana Řeřichy a v gesci prof. Jana Kuklíka veřejné provedení politického procesu. V letošním rekonstruovaném procesu byl odsouzen proslulý letec RAF Josef Bryks. Josef Bryks pomáhal za okupace organizovat útoky československých pilotů do Polska a on sám v roce 1940 uprchl z protektorátního Československa. Sloužil u stíhací perutě RAF a za své činy byl vyznamenán Řádem britského impéria a také mnoha československými vyznamenáními. Po únorovém puči jej však komunistická prokuratura obžalovala, byl zatčen a ve vykonstruovaném procesu odsouzen k deseti letům těžkého vězení. Prošel mnoha komunistickými lágry, než v r. 1957 ve svých 41 letech zemřel v Ostrově na Jáchymovsku na infarkt. V roce 2006 mu byl in memoriam propůjčen Řád

Bílého Iva vojenské skupiny II. třídy, v roce 2008 byl in memoriam povýšen do hodnosti brigádního generála.

Šestý ročník festivalu Mene Tekel skončil v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha ekleziastickou bohoslužbou za popravené, umučené a zemřelé politické vězně. Mši celebrowal katolický kněz Jiří Svoboda a emeritní biskup Starokatolické církve Dušan Hejbal.

VII. ročník Mene Tekel 25. 2. – 3. 3. 2013

Historička Dzintra Geka prezentovala kromě nových filmů také trilogii věnovanou osudům dětí deportovaných Lotyšů

Režisér a dramatik V. Venclík představil stříhový film *Národ sobě a medailonky perzekvovaných osobností*

V pondělí 25. února 2013 začal týdenní program 7. ročníku festivalu Mene Tekel. Tentokrát jsme se vzhledem k výročnímu datu sešli již při zahájení protitotalitního týdne u pamětní desky v Nerudově ulici při pietní akci připomínající 65. výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad dne 25. února 1948.

Oficiálně začal letošní festival v pondělí odpoledne v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí. V zahajovacích proslovech se nad posláním festivalu proti totalitě zamýšlely osobnosti veřejného života, na závěr zazněla tzv. muklovská hymna. Součástí programu, který moderoval Daniel Herman, byl komorní koncert Tria Cantabile.

Ještě před hlavním zahájením proběhla v Karolinu na Univerzitě Karlově vernisáž, výstavní projekt nesl název *Umění v nesvobodě*. Nejrozsáhlejší část expozice představila spisovatele Karla Pecku. Prostorová instalace *Vězeňská cela Karla Pecky* působila na návštěvníky dokonale živým dojmem. Zážitek posílily koláže ze spisovatelovy literární pozůstalosti *Karel Pecka: korunní svědek české prózy* a *Samizdatová tvorba Karla Pecky*. Další výstavní celek *Opičí hory* zahrnoval obrazy Pavla Reisenauera z takzvaného Jáchymovského pekla, část nazvaná *Dopisy ze Sibíře psané na březové kůře* připomněla nejtragičtější momenty lotyšských dějin 20. století. Dále si návštěvníci prohlédli výběr z obrazů perzekvovaného scénografa Bedřicha Bartáka a práce studentů Akademie výtvarných umění pod názvem *Řekni d'áblu ne*.

Nechybělo ocenění vítězů výtvarné soutěže *Má země a svoboda*, kde jsme opět hodnotili práce dětí ze ZŠ a ZUŠ. A také jsme pokřtili publikaci *Český a slovenský komunismus (1921-2011)* autorů Jana Kalouse a Jiřího Kociana.

Po celé dva týdny, kdy byla výstava přístupná, mohli zájemci na místě zhlédnout některý z široké nabídky tematických dokumentárních snímků: *Jáchymov, Zaniklý svět Karla Pecky, Tóny v tichu, Zaváté šlépěje, Agapitov a zachránění, Sonety ze stínu šibenice, Mládež patří nám!* či film o utajovaných obchodech čínského státu *Zabiti pro orgány*.

Část výstavní expozice, kolekce filmových plakátů z padesátých let, byla umístěna ve foyeru kina Ponrepo. Součástí vernisáže byla navíc projekce Národního filmového archivu, který promítl divákům soubor českých budovatelských komedií z padesátých let – komedie, divácky oblíbený žánr, představovala pro vládnoucí režim vhodný nástroj propagandy. V průběhu týdne byly na programu hrané filmy *Zítřka se bude tančit všude, Veselý souboj, Štika v rybníce* a *Písnička za groš*.

Večer uvedlo kino Ponrepo premiéru lotyšského dokumentu režisérky Dzintry Geky *Sibiřská bilance* o deportacích občanů z Lotyšska na Sibiř v letech 1941-1949. Premiéry se zúčastnila autorka filmu.

V hudebním klubu Vagon probíhal od pondělí týden koncertů *Rockem proti totalitě*. Společné ladění koncertů demonstroval klip *Pronásledování Falun Gongu* a výstava tematických fotografií a obrazů. Poté vystoupily skupiny Matou Noir a Trombenik. V dalších dnech koncertovaly kapely Echt!, Znouzectnost a Folimanka Blues.

V úterý dopoledne mohli na ČT 24 zájemci sledovat živé vysílání diskuse u kulatého stolu na téma *Umění v nesvobodě. Svědomí umělce*. Festivalovou akci v Ponrepu moderoval investigativní novinář České televize Vladimír Kučera a se studenty humanitních a uměleckých škol přišly debatovat přední osobnosti české kultury – Milan Uhde, Rudolf Dobiáš, Vladimír Kokolia, Jan Lukeš a lotyšská režisérka Dzintra Geka.

Další festivalovou výstavu s názvem *Totalita v Evropě* připravil Ústav pro studium totalitních režimů společně s Právnickou fakultou UK. Tato výstava byla zahájena v úterý odpoledne v prostorách Právnické fakulty UK. Byla koncipována jako statistika obětí nejtěžších zločinů nacismu a komunismu ve dvanácti státech EU. Kurátoři ji uspořádali do černého alba, v němž měl každý stát připravenou jednu stránku na charakterizaci totalitního režimu ve své zemi, kde představil jeho oběti, zodpovědné činitele a jejich trestněprávní stíhání po pádu režimu. Po vernisáži následovala panelová diskuse na téma zločinů páchaných komunistickou mocí. Tuto debatu uspořádal Spolek českých právníků Všehrd a Platforma evropské paměti a svědomí.

Večer naslouchali účastníci festivalu literárně hudební kompozici *Zvony a hroby*, představení podle stejnojmenné knihy Rudolfa Dobiáše věnované politickým vězňům se konalo jako každoročně v Karolinu. Na závěr autor osobně představil román *Johana, Johanna chlapec. Kronika lásky a smrti* – příběhy lidí tragicky poznamenaných násilnou kolektivizací, která jim zcela zničila život.

Ve středu a ve čtvrtek dopoledne byl, v kině Ponrepo, připraven interaktivní program pro školy s projekcí dokumentu *Sibiřská bilance*.

Ve středu v podvečer jsme v rámci akce *Zapomenutá hanba* prezentovali na půdě Univerzity Karlovy v Karolinu stříhový film *Národ sobě* natočený v r. 1968 a projekci jsme do-

plnili vybranými rozhlasovými medailony z cyklu *Zapomenuté portréty*, aby si návštěvníci mohli vyslechnout výpovědi bývalých politických vězňů. Diváci pak měli možnost pohovořit o dokumentech s jejich autorem Vlastimilem Venclíkem.

Pátek, opět v Městské knihovně, byl věnován Spolku Dcery 50. let. V programu *Od kořenů ke koruně* vznikla netradiční forma mezigeneračního mostu. Na setkání přišla Hana Tížková s vnučkou a vyprávěla o básních, jež jí psal z vězení tatínek Karel Procházka; Kristina Čermáková a její syn Jan vylíčili svůj život v době, kdy komunisté zavřeli Kristininu otce do kriminálu; Věra Hradečná se synem přečetli ukázky z díla spisovatele Ladislava Jehličky. Michaela Hynková vylíčila, jak režim odsoudil a uvěznil její rodiče, protože chtěli cestovat, a jak teprve její syn Karel Hynek se mohl vydat za hranice přísně střežené republiky. Závěrem se Jitka Handlová z Národní galerie zabývala rozborem obrazu Rembrandta van Rijn *Belšasarova hostina* a poskytla k němu výklad korespondující s mottem festivalu. Mene, Mene Tekel...

V sobotu odpoledne opět probíhalo na Vrchním soudu v Praze na Pankráci fiktivní předvedení procesu, tentokrát se spisovatelem Karlem Peckou. Tuto veřejnou prezentaci nastudovanou Janem Řeřichou, završující vědecký seminář *Rekonstrukce politických procesů 50. let*, natáčela Česká televize a vysílala živě na ČT 24.

Festival zakončila nedělní ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Texty modliteb doplnilo taneční provedení hymnu *Stabat Mater* Antonína Dvořáka v podání ZUŠ Jaroslava Kociana z Ústí nad Orlicí.

VIII. ročník Mene Tekel 24. 2. – 3. 3. 2014

Pod záštitou velvyslance SRN D. Lingemanna a představitelů židovské obce se odehrála původní inscenace Přelíčení

Biblické podobenství v choreografii studentů Taneční konzervatoře Praha během ekumenické bohoslužby

Letošní festival Mene Tekel otevřela odpoledne v Karolinu na Univerzitě Karlově slavnostní vernisáž výstavy sedmidílného mezigeneračního projektu. Jednotlivé výstavní bloky nesly názvy podle svého zaměření: *Opozice mládeže v NDR*, *Hlasatel svobody Romas Kalanta a Kaunaské jaro 1972*, *Symbolické setkání Jana se Sándorem*, *Jan Palach '69*, *Příběh Jana Zajíce* a k nim se připojila výstava prací šesti studentů Akademie

výtvarných umění na téma boje proti násilí.

Také letos ozdobily výstavu výtvarné práce dětí na téma *Cesty ke svobodě*. Porota oceňovala nejlepší práce v kategoriích libovolná technika, fotografie a trojrozměrné předměty. Už tradičně se na vernisáži křtila tematická publikace, letos to byla kniha *Venkov v českém filmu 1945–1969* autorů Petra Slintáka a Hany Rottové, vydal ji Ústav pro studium totalitních režimů.

Součástí výstavního projektu přístupného veřejnosti do 7. března byla projekce dokumentů *Poselství Jana Palacha, Jan Zajíc – pochodeň č. 2, Šeřík, spravedlnost a čas, Smrt v plamenech a Děti fontány*.

Oficiální zahájení osmého ročníku festivalu Mene Tekel se konalo odpoledne opět v kostele sv. Mikuláše na Staroměstském náměstí.

Účastníky uvítala farářka Renata Wesleyová, duchovní zahájení vykonali biskup pražské diecéze a patriarcha Církve československé husitské Tomáš Butta. Zamyšlení nad posláním festivalu proslavila předsdkyně Konfederace politických vězňů Naděžda Kavalírová, k níž se připojili primátor hl. m. Prahy Tomáš Hudeček, prezident Mezinárodní asociace bývalých politických vězňů a obětí komunismu Jure Knezović a Daniel Fajfr, předseda Ekumenické rady církví v ČR.

Na závěr přednesl Jan Řeřicha verše básníka a politického vězně Jiřího Herzingera, program provázela slovy Daniel Herman a hudbou Trio Cantabile.

Novinkou tohoto ročníku byla premiéra původní inscenace pro Mene Tekel s názvem *Přežili jsme tábor, ale tábor trvá dál...* Dokumentární drama pojednávalo o soudním procesu s vedením tábora v Osvětimi. Večerní premiéru v podání Umělecké skupiny OLDstars zhlédli návštěvníci v klubu H2O v Praze 3. Reprízy představení proběhly v sobotu 1. března a v neděli 2. března.

Tradiční hudební přehlídku v hudebním klubu Vagon *Rockem proti totalitě* zahájila kapela Trombenik. Koncerty zde pokračovaly celý týden a před nástupem kapely byl každý den promítán videoklip na podporu vzdělanosti a životních podmínek v Tibetu. V úterý zahráli legendární The Plastic People of the Universe, v dalších dnech vystoupily skupiny Visací zámek, Garage & Tony Ducháček, Folimanka Blues, Libý Květoň a Dobrá pěna.

Úterý 25. února byl dnem věnovaným boji studentů proti totalitám. Dopoledne jsme slavnostně položili kytici k pamětní desce v Nerudově ulici, abychom všem připomněli 66. výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad 25. února 1948. Na Hradčanském náměstí u sochy T. G. Masaryka jsme připravili veřejnou akci „kladění kytice jednoty“. Naděžda Kavalírová z Konfederace politických vězňů ČR připomněla odkaz bývalých studentů, kteří se v r. 1948 vydali k prezidentu Benešovi. Vzkazem současných studentů dnešní společnosti přispěl student Šimon Heller se starostou Spolku českých právníků Všehrd Janem Formánkem.

V hlavním sále Senátu PČR byla zahájena konference Studenti proti totalitě. Přednášky a proslavy osobností a pamětníků uváděl historik Tomáš Grulich. Na závěr konference přijali její účastníci rezoluci.

Večer zahájilo kino Ponrepo v Konviktu promítání dokumentů o studentech. Snímky *Učit se, učit se, učit se*, *Majáles 65*, *Národ sobě* s podtitulem *Groteskní dokument o cestě k socialismu*, *Jan Zajíc – pochodeň č. 2* a *Něžná revoluce* komentoval scenárista a režisér Vlastimil Venclík.

Ve středu a ve čtvrtek dopoledne byl v Ponrepu připraven interaktivní program pro školy. Moderoval jej historik Jaroslav Pinkas z Ústavu pro studium totalitních režimů. Vyzýval děti k vyjadřování vlastních názorů, sdílení zkušeností a k pokládání otázek souvisejících s obdobím totality, kladl důraz na pohled do historie a na vnímání všeobecného mravního kodexu. Přítomní pamětníci poskytli mladým lidem autentická svědectví a vedli s nimi mezigenerační dialog. Účastníci viděli snímek *The Soviet Story* – šokující svědectví o roli sovětského režimu v nejhrůznějším nacistickém zločinu – holocaustu.

Středeční večer v Ponrepu patřil promítání maďarských filmů, záštitu nad ním převzal maďarský velvyslanec Tibor Petö. Diváci viděli filmy *Smrt v plamenech* režiséra Tamáse Horvátha a *Deník pro mé lásky* režisérky Mártý Mészáros, oba s komentářem odborníka.

Ve čtvrtek zahájil velvyslanec Litevské republiky Aurimas Taurantas promítání litevských filmů *Děti fontány* režisérů Raimundase Banionise a Andriuse Šiuši a *Děti z hotelu Amerika* v režii Raimundase Banionise.

Pátek v Městské knihovně patřil Spolku Dcery 50. let, dcerám politických vězňů. Jejich hostem byl Lubomír Vejražka, autor publikace *Nezhojené rány národa*, v níž píše o rodinách politických vězňů za komunistického režimu i o vězních samotných. Autor vyprávěl školním dětem o důvodech, které ho vedly k napsání knihy, a zejména o lidech, jejichž osudy ho k ní inspirovaly.

Dalším hostem tohoto dopoledne byl režisér Josef Císařovský, ten uvedl svůj dokumentární film *Sny o tátovi*. Vypráví v něm o tragickém osudu Alfréda Plocka, jehož komunistická justice v roce 1951 na základě vykonstruovaných obvinění z velezrady, sabotáže a proamerické špionáže odsoudila k trestu smrti. Ve stejném procesu byly vyneseny tři tresty smrti a padly vysoké tresty odnětí svobody. Program vyvolal živou diskusi.

Odpoledne se v kině Mat konala mimořádná předpremiéra filmu Tomáše Töpfera a Jiřího Svobody *Poslední cyklista* – film dostal název podle stejnojmenného kabaretu v terezínském ghettu. Události se osobně zúčastnili tvůrci filmu.

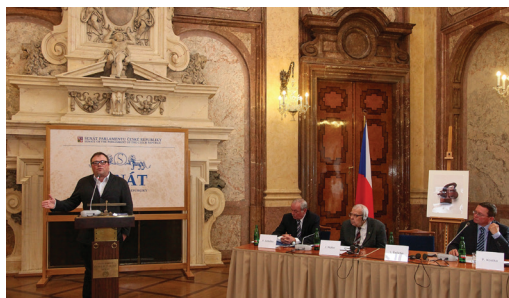
V podvečer uvedlo kino Ponrepo v Konviktu šokující svědectví o holocaustu, film *The Soviet Story aneb Příběh rudého zla* režiséra Edvīnse Šnoreho. Ve filmových záběrech pracuje s fotografiemi a dokumenty, které doplňují rozhovory s historiky a autentické výpovědi bývalých sovětských zpravodajů i disidentů. Otřesné scény reflektující hladomor na Ukrajině v letech 1932–1933, masakr v Katyni v r. 1940, partnerství SS a KGB, sovětské masové deportace a brutální lékařské experimenty v gulagu jsou hroživou výpovědí o skutečné povaze Sovětského svazu.

V sobotu 1. března se v porotní síni Vrchního soudu na Pankráci odehrálo *Přelíčení II.*, rekonstrukce politického procesu z r. 1949 se šedesáti šesti obžalovanými, většinou studenty ve věku od 17 do 26 let. Dva z nich, studenti Právnické fakulty UK, byli odsouzeni

k trestu smrti a v pankrácké věznici popraveni. Po představení se tvůrci i diváci zastavili u místa bývalého popravistiště v pankrácké věznici a zazpívali studentskou hymnu. Modlitbu za popravené studenty a všechny politické vězně pronesl kaplan Martin Škoda.

Festival jako vždy ukončila ekumenická bohoslužba v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Celebroval ji Dominik Duka. Součástí bohoslužby bylo emotivní vystoupení posluchačů taneční konzervatoře. Na závěr přečetli studenti Právnické fakulty UK jména popravených mladých lidí, báseň Jana Zajíce, dopisy na rozloučenou psané studenty odsouzenými na smrt a dopis maminky popraveného studenta.

IX. ročník Mene Tekel 23. 2. – 1. 3. 2015

V zahraniční části mezinárodní konference vystoupil režisér Marcus Kolga, jehož rodina zažila vlnu deportací

Dámou české kultury se stala legenda hudební scény Marta Kubišová

Hlavní téma IX. ročníku festivalu znělo *Rodina v době nsvobody*.

Zahájení i vernisáž proběhly ve spolupráci s Provincií bratří františkánů v chrámu Panny Marie Sněžné na Jungmannově náměstí v Praze. V ambitu kláštera se konala vernisáž sedmidílného výstavního projektu *Rodina v době nsvobody*. Části expozice se jmenovaly *Muž, který přecenil českou duši* – tato část připravená sdružením Paměť vypovídala o letci Josefu Bryksovi. Další výstavní celky nesly název *Estonsko: Masové deportace v roce 1941* či *Dějiny Pomocných technických praporů*. Výstavu *Stopy totality* připravil spolek Zapomenutí, oddíl *Pravdivost – Soucit – Snášelivost v umění* uspořádalo celosvětové centrum Falun Dafa Artists. Expozici *Maminko, na slovíčko* o životních podmínkách svobodných matek v období normalizace připravil Ústav pro studium totalitních režimů.

Nechybělo ani vyhodnocení výtvarné soutěže ZŠ a ZUŠ. Děti ztvárnily téma festivalu jak prostřednictvím volné tvorby, tak i vlastními fotografiemi. Vítězům předala ceny Eliška Kaplický Fuchsová.

Po vernisáži následovalo slavnostní zahájení v kostele Panny Marie Sněžné. Kromě projevů významných osobností zazněla muklovská hymna i verše Jiřího Herzingera. A jak se stalo tradicí, zahájení doprovodil koncert v podání Tria Cantabile.

V hudebním klubu Vagon večer odstartoval týdenní maraton koncertů *Rockem proti totalitě*. V pondělí vystoupily kapely Blue Rocket a ZZ TOP a následně si mohli návštěv-

níci celý týden vychutnávat koncerty skupin Znouzectnost, Garage & Tony Ducháček, Rolling Stones Revival Prague, Professor, Folimanka Blues, MCH Band a Fanka Gang. Součástí programu byl i videoklip a výstava upozorňující na nutnost ochrany lidských práv.

Na úterý dopoledne byl přichystán program pro školy. V Divadle Minor se konal *Hon na Jednorozce* – dobrodružný příběh podle skutečné události z padesátých let minulého století. Po skončení představení děti i přítomní dospělí poslouchali vyprávění bývalého politického vězně Františka Šedivého.

Večer v kině Ponrepo pokračoval Den Estonska. Program zahájil estonský velvyslanec J. E. Sten Schwede úvodem do historie anektovaných pobaltských zemí. Slavnostní premiéra filmu *Gulag 113* proběhla za účasti režiséra filmu Marcuse Kolgy. Snímek je výpovědí filmařova dědečka Eduarda Kolgy deportovaného v roce 1941 z rodného Estonska na Sibiř.

Ve středu 25. února se účastníci festivalu sešli na dvou pietních akcích. Nejprve v Nerudově ulici u pamětní desky připomínající pochod studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad dne 25. února 1948, poté položili „kyticí jednoty“ u sochy T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

Odpoledne začala v Senátu PČR konference na téma *Rodina v době nesvobody*. Na ni navazovalo v kině Ponrepo promítání sugestivního filmu s autobiografickými prvky režisérky Anabely Žigové *Salto Mortale*.

Čtvrtek dopoledne patřil opět školní mládeži. V kině Ponrepo byl pro děti připraven interaktivní program spojený s ukázkami dobových audiovizuálních materiálů. V druhé části dopoledne viděly děti film *Gulag 113*. Na závěr měly možnost debatovat s bývalými politickými vězni.

V podvečer uvedlo kino Ponrepo film *Svobodná Čína: Odvaha věřit*. Vítězný film pěti mezinárodních festivalů poukazuje na jedno z tragických témat současné Číny. Promítání se zúčastnil aktivní obhájce lidských práv, publicista a spisovatel Ethan Gutmann z Londýna.

Páteční dopoledne v kině Ponrepo proběhlo v režii Spolku Dcery 50. let. Prostřednictvím autentických příběhů dostalo jejich vyprávění lidský rozměr, příběhy přestaly být statistickými údaji a tím umožnily mladé generaci pochopit, jaké následky mělo věznění odpůrců komunistického režimu pro celé jejich rodiny.

V pátek večer se v Národním divadle poprvé předávaly ceny Rytíř/Dáma české kultury a Mecenáš české kultury. Ve spolupráci s projektem Mene Tekel udělil ministr kultury Daniel Herman resortní vyznamenání tvůrcům, jejichž umělecká cesta byla násilně přerušena totalitní mocí nebo byli kvůli svým pevným mravním postojům perzekvováni a zbavováni občanských práv a svobod. První osobnosti, které tato ocenění převzaly, byli sochař Olbram Zoubek, zpěvačka Marta Kubišová a spisovatelé Jiří Stránský a Magdalena Horňanová. In memoriam byl oceněn básník Zdeněk Rotrekl a sochař Jaroslav Šlezinger. Ocenění Mecenáš české kultury náleží osobnostem, které ekonomicky,

mediálně či jinak podporují umění, kulturu a vzdělávání v duchu našich národních duchovních, demokratických a kulturních tradic. První mecenáškou se stala lékařka a filantropka Dadja Altenburg-Kohl. Slavnostní večer završilo představení hry Ladislava Stroupežnického *Naši furianti*.

V sobotu odpoledne se v budově Vrchního soudu na Pankráci odehrála rekonstrukce procesu s manželi Hlachovými. Soudkyně Olga Hlachová a její manžel, lékař Jan Hlach, pomohli v roce 1949 národně socialistickému poslanci Františku Uhlířovi k útěku za hranice. Brzy nato byli oba manželé zatčeni a odsouzeni k mnohaletým trestům. Tři malé děti zůstaly bez rodičů, matka byla propuštěna na svobodu až po deseti letech. Předvedení procesu nastudoval s použitím materiálů z fondů Národního archivu, Archivu bezpečnostních složek, Vězeňské služby a vzpomínek přímých účastníků a členů jejich rodin jako v minulých ročnících Jan Řeřicha se studenty práv jako jejich závěrečný seminář. Následovalo odhalení pamětní desky obětem nacistické a komunistické totality ve vestibulu vazební věznice. Záštitu převzal ředitel pankrácké věznice plk. Vladan Havránek a slavnostního aktu se zúčastnili významní představitelé naší země.

V neděli odpoledne završila festival Mene Tekel již tradičně ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha.

X. ročník Mene Tekel 21.–28. 2. 2016

Ředitel O. Krajčák předal po premiéře slovenského filmu *Stopy ve sněhu* cenu Ústavu paměti národa J. Šiklové

Koncert hudební skupiny Missa - Karel Kryl Revival v divadle Mana

Hlavním námětem X. ročníku festivalu proti totalitě Mene Tekel byla *Mládež v době ne-svobody*.

Již 21. února, v předvečer zahájení festivalu, sloužil v rámci „ostravského prologu“ kardinál Dominik Duka v římskokatolické farnosti Ostrava-Svinov mši svatou s poděkováním za získanou svobodu a vzpomněl všech obětí totalitních režimů.

Následující pondělí se v ambitu kláštera Panny Marie Sněžné konala vernisáž výstavního projektu *Kde domov můj*. Jednotlivé výstavy představily díla a náměty s názvy *Odpor proti genocidě*, *Vzpousta a snaha o odpor německé mládeže*, *Zkouška odvahy*, vesměs příběhy nezletilých politických vězňů padesátých let. V dalších expozicích byly vystaveny *Dětské kresby z Terezína 1942–1944* Helgy Hoškové-Weissové, *Setkání v pekle*

a *I mezi námi žijí hrdinové*. Jako vždy jsme uspořádali i výstavu dětských prací, tentokrát znělo zadané téma *Kde domov můj*. Vyhodnocení a předání cen vítězům se ujala Eliška Kaplický Fuchsová.

Letos jsme představili knihy *Trestankyně* spisovatelky Mileny Štráfeldové a publikaci *Jménem republiky!*, jejímiž autory jsou studenti Právnické fakulty Univerzity Karlovy.

Slavnostní zahájení X. ročníku festivalu proběhlo v klášterním kostele Panny Marie Sněžné. Během programu tradičně zazněla muklovská hymna a verše Jiřího Herzinger. Součástí byl i komorní koncert klasické hudby v podání Tria Cantabile.

V kině Mat se večer uskutečnila premiéra filmu *Stopy ve sněhu* režiséra Slavomíra Zrebného, který ve svém filmu zdokumentoval unikátní fenomén pašování zakázané literatury ze západních zemí do Československa. Film analyzuje tento výjimečný jev a objasňuje motivace lidí, kteří nezištně riskovali vlastní svobodu, aby pomohli k vnitřní svobodě a poznání ostatních. S diváky rozprávěl Branislav Borovský, jeden z hlavních akterů filmu. Závěrem předal Ondrej Krajňák cenu slovenského Ústavu památi národa socioložce Jiřině Šiklové.

Na úterý jsme připravili program pro školy v divadle Minor. Divadelní adaptace pohádek Martina Jirouse, Františka Stárka a Jany Veselé *Jak kohouti obarvili svět* vyprávějí příběhy o násilně roztržených rodinách, kde otce odvedli do vězení a matka zůstala doma s dětmi sama. Výběr příběhů, na nichž autoři chtěli ukázat dětem zřůdnost minulého režimu, uzpůsobili dětskému vnímání. Večer byl v kině Ponrepo ve znamení Den Lotyšska. Českou premiéru snímku režisérky Dzintry Gekey *Boží ptáčky*, který zobrazuje pohnuté osudy rodin navrátilců, uvedla v Ponrepu osobně režisérka filmu za účasti dalších tvůrců ze své země.

Odpoledne proběhla v Rakouském kulturním fóru prezentace knihy Gerharda Scholtena *Mezi všemi tábory. Život v době, která zešilela*. Knihu vydalo nakladatelství Argo a Ústav pro studium totalitních režimů.

Středu uzavřel v kině Ponrepo Den Ukrajiny pod záštitou ukrajinského velvyslance Boryse Zajčuka. Hlavní snímek večera se jmenoval *Hladomor '33*. Celovečerní hraný film vypráví o době katastrofálního hladomoru ve třicátých letech 20. století. Sleduje osud jedné rodiny, z níž hrůzné období nikdo nepřežil. Film byl promítnut v české premiéře za účasti režiséra Olese Jančuka.

Ve čtvrtek 25. února se uskutečnil tradiční pietní akt při příležitosti památného pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad dne 25. února 1948. Následovalo položení „kytice jednoty“ u sochy T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

Odpoledne se v Senátu PČR konala mezinárodní konference na téma *Mládež v dobách nesvobody*. V druhé části byly předány ceny Pavla Faiereisla Fragmenty paměti ve spolupráci se Symposion–FZ, z. s. dokumentaristce Kristině Vlachové a sochaři Jiřímu Sozanskému.

Ocenění získali i studenti práv z Univerzity Karlovy, jejichž kniha *Jménem republiky!* je souborem dokumentů z osmi politických procesů, které jsme v minulých ročnících festivalu Mene Tekel uvedli na Vrchním soudu v Praze na Pankráci formou divadla faktu.

Na páteční dopoledne připravil Spolek Dcery 50. let v kině Ponrepo program pro mládež. Vypravěčská inscenace souboru Slovosledi *Zrezivělé dětství* vznikla ve spolupráci se spolkem Storytelling a vychází ze skutečných příběhů. Následovalo uvedení filmového dokumentu *Střípky z projektu Dcery 50. let*, který natočili studenti FAMU s dcerami bývalých politických vězňů – otřesné svědectví o tom, co se v naší zemi dělo v padesátých letech minulého století.

V Divadle na Vinohradech proběhlo vpoledne slavnostní předání cen Dáma/Rytíř české kultury a Mecenáš/ka české kultury. Ve spolupráci s festivalem Mene Tekel vyznamenal ministr kultury Daniel Herman tvůrce, jejichž uměleckou dráhu totalitní moc násilně přerušila. Ceny převzal divadelní režisér František Miška, sochař Jiří Sozanský, herečka Marie Tomášová, akad. malířka Helga Hošková-Weissová a in memoriam byla udělena také písničkáři Karlu Hašlerovi a básnířce – politické vězeňkyni Boženě Kuklové-Jišové. Cenu Mecenáška české kultury převzala Meda Mládková.

Po předání cen uvedlo Divadlo Na Vinohradech hru Pavla Kohouta *Hašler...*

V sobotu odpoledne proběhla v porotní síni Vrchního soudu na Pankráci rekonstrukce soudního přelíčení, tentokrát litomyšlského monstrprocesu Stříteský a spol. Předvedení přelíčení proběhlo jako závěrečný seminář studentů Právnické fakulty UK v gesci děkana Jana Kuklíka, režii měl Jan Řeřicha. Po skončení následovala autogramiáda autorů knihy *Jménem republiky!* – Ivany Bláhové, Lukáše Blažka, Terezy Staré a historika Martina Boštíka. Studenti zpracovali v knize osm případů politických procesů, které byly prezentovány v minulých ročnících Mene Tekel.

Na závěr položili účastníci dnešního programu květiny ve vestibulu věznice u pamětní desky věnované obětem nacistické a komunistické totality.

Večer koncertovala ve vršovickém divadle MANA hudební skupina Missa – Karel Kryl revival. Hudební vystoupení dotvářela projekce, verše i aktuální glosy.

Tradičním zakončením festivalu Mene Tekel byla nedělní ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě.

XI. ročník Mene Tekel 21. 2. – 5. 3. 2017

Každoroční úspěšná spolupráce s divadlem Minor: interaktivní představení Demokracie

Na rekonstrukci procesu se kromě režiséra J. Řeřichy podíleli historici A. Šimánková, A. Kašková a A. Kýr

Ročník festivalu Mene Tekel začal již 21. února 2017 brněnským prologem, určeným široké veřejnosti. Díky spolupráci s Konfederací politických vězňů ČR, Vojenským historickým ústavem a Americkým fondem si mohla veřejnost prohlédnout proslulou věznici Cejl. Na tamní popravistiště byly položeny květiny a v atomovém krytu 10-Z proběhla vernisáž výstavy komiksů o třetím odboji.

Ve výroční den 25. února se konaly tradiční pietní akce u příležitosti výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Hrad a položení „kytice jednoty“ u sochy T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

V neděli 26. února ministr kultury Daniel Herman slavnostně předal v Divadle na Vinohradech ceny Dáma/Rytíř české kultury a Mecenáš/ka české kultury. Ocenění letos převzali sochař Otmar Oliva, duchovní a písničkář Svatopluk Karásek, jazzový houslista Ed Vokurka, cembalistka Zuzana Růžičková a spisovatelka Marie Svatošová. In memoriam byli oceněni bratři Josef a Karel Čapkovi, novinář Pavel Tigríd a spisovatel Karel Pecka, in memoriam byla cena udělena také politickým vězeňkyním Růženě Vackové, profesorce Univerzity Karlovy, a spisovatelce Dagmar Šimkové. Mecenášem byli jmenováni manželé Karola a Vilém Hejlovi, kteří věnovali PNP obsáhlý archiv rukopisů a korespondence s významnými literáty, a ředitel galerie DOX Leoš Válka.

V pondělí 27. února zahájila festival v Praze vernisáž v ambitu kláštera Panny Marie Sněžné výstavním projektem *Cesty víry, cesty ke svobodě*. Výstava se skládala ze čtyř částí nazvaných *Diktatura versus naděje*, *Pronásledování římskokatolické církve v Československu 1948–1989* a *Rodák, který měl být zapomenut*. *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo*. Další část výstavy *Tváře Cejlu* připomněla ty, kteří byli po roce 1948 vězněni totalitním režimem kvůli svému přesvědčení právě v nechvalně známé brněnské věznici na Cejlu. Expozice *Mise Sibíř* představila dokumenty o masivních deportacích litevských občanů po anexi Litvy Sovětským svazem. Z Litvy bylo deportováno kolem 300 tisíc osob, z nichž více než 156 tisíc zmizelo v lágrech Gulagu.

Na téma *Cesty ke svobodě* předvedli žáci ZŠ a ZUŠ svá díla ve výtvarné soutěži i v oborech volná tvorba a fotografie. Autoři vítězných prací byli jako vždy během slavnostního

ceremoniálu ocenění. Vydavatel Roman Lesný představil komiksový román *Mikes' Place – pravdivý příběh o lásce, blues a teroru v Tel Avivu*. Na závěr byla oceněna nejlepší dokumentaristická studentská práce r. 2014/15 studenta Právnické fakulty UK Adama Csukáse s názvem *Cirkevné dárky a ich právny život na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*.

V kostele Panny Marie Sněžné pak následovalo oficiální zahájení jedenáctého ročníku festivalu.

Večer v Jazz & Blues Clubu Ungelt Prague se návštěvníci potěšili uměním významného hosta festivalu Eda Vokurky při koncertu *Jazzový most*. Součástí koncertu bylo vystoupení Tria Josefa Vejvody.

V úterý dopoledne se školní mládež v divadle Minor podílela na interaktivním představení s názvem *Demokracie*, při němž se žáci zábavnou formou seznamovali se základy fungování demokratického systému. Stejný program se opakoval ještě ve středu.

Podvečerní programy v Ponrepu byly po tři večery věnovány různým státům a projekci jejich filmů. V úterý se konal Večer pro Izrael. Byl promítnut dokument *Blues na pláži* zachycující teroristický útok v Tel Avivu v roce 2013. Film získal řadu ocenění po celém světě a natočil ho americko-izraelský dokumentarista Joshua Faudem, absolvent pražské FAMU.

Ve středu na večeru věnovaném Litvě mohli diváci zhlédnout českou premiéru dokumentu *Mise Sibiř*. Film sleduje 5 548 kilometrů dlouhou cestu z Vilniusu do ruské Igar-ky, kde účastníci dokumentární expedice restaurovali největší hřbitov deportovaných Litevců. Film současně oživuje jejich dramatické osudy, aby se staly mementem pro příští generace. Po projekci filmu diváci besedovali s účastníky historické výpravy a s autory projektu.

Lotyšský den připadl na čtvrtek. Pod záštitou lotyšského velvyslance Albertse Sarkanise se odehrála česká premiéra filmu *Sibiřský deník*, který zpracovává životní příběh Melanije Vanagy, přeživší deportaci i sibiřský lág.

Na čtvrtek připravil Spolek Dcery 50. let v kině Ponrepo program pro školy s názvem *Okřídlená svoboda*. Úvodní inscenaci nazkoušel soubor Slovosledi metodou storytellingu. Účinkující vyprávěli příběh o strastiplné cestě do svobodné sousední země.

V další části se s posluchači podělila o svůj vlastní příběh členka Spolku Dcery 50. let Hana Truncová. Popisovala, jak pomáhala kamarádům při cestě za svobodou a jak za to strávila několik let ve vězení. Na závěr byl promítnut film *Děti 50. let* natočený studenty Slezské univerzity v Opavě.

V pátek se v Senátu PČR konala mezinárodní konference. V její první části nazvané *Slovo, jeho síla a zneužití*, jejímž tématem byla osobní svědectví a historická analýza, vystoupilo šest delegátů. Ve druhé části proběhlo předání ceny Fragmenty paměti, již uděluje spolek Symposion – FP formou tvůrčího stipendia autorům, kteří ve své tvorbě připomínají společensky závažná témata naší minulosti a přítomnosti.

Letos si ji odnesl dokumentarista Martin Vadas, publicista Vladimír Kučera, spisova-

tel Luděk Navara a student Právnické fakulty UK a Filozofické fakulty UK Tomáš Jirsa. Večer si diváci v Klubu H2O vyslechli scénické čtení zdramatizované prózy *Pověsíme jenom faráře*. Sugestivní příběh z deníků kněze Antonína Huvara, který strávil deset let ve třinácti různých věznicích a lágrech, četli herci Slováckého divadla v režii Zuzany Horákové. Antonín Huvar (1922–2009) byl český katolický kněz, člen Orla a Skautu, vysokoškolský pedagog a spisovatel.

V sobotu 4. března proběhla v porotní síni Vrchního soudu v Praze na Pankráci rekonstrukce politického monstrprocesu Machalka a spol., soudního přelíčení s představenými řeholních řádů a kongregací. Tehdy byli kromě jiných odsouzeni opati Bohumil Vít Tajovský a Augustin Machalka. Tento proces proti zástupcům církve bezprostředně souvisel s tzv. číhošťským zázrakem a s připravovanou Akcí K.

Ve vestibulu vazební věznice na Pankráci se po divadelní rekonstrukci procesu uskutečnila pietní akce u pamětní desky obětem nacistické a komunistické totality.

Nedělní završení festivalu Mene Tekel, ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně, proběhlo v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha. Sloužil ji kardinál Dominik Duka, při mši vystoupil smíšený pěvecký sbor ČVUT, katedrální sbor a sólisté. Součástí bohoslužby byl scénický tanec s názvem *Mene Tekel!*

v podání žáků tanečního oboru ZUŠ Jaroslava Kociana z Ústí nad Orlicí. Na závěr bohoslužby požehnal kardinál Dominik Duka nový zvon Václav, jehož odlití iniciovali přátelé prezidenta Václava Havla. Zvon Václav byl následně natrvalo převezen do kostela sv. Havla v Praze.

XII. ročník Mene Tekel 24. 2. – 4. 3. 2018

Rytířem české kultury se stal spisovatel J. Topol

O divadlo faktu na Vrchním soudu na Pankráci je mimořádný zájem ze strany veřejnosti i médií

Prolog k festivalu Mene Tekel se odehrál již 1. února v Brně. V Křížové chodbě Nové radnice na Dominikánském náměstí byly zahájeny dvě výstavy připravené občanským sdružením Paměť. Expozice *Vzdorovali zlu* připomněla životní příběh básníka Jana Zahradníčka a úděl kněze Josefa Toufara. Výstava *Zemřeli pro víru* reflektovala tragické osudy kněží Jana Buly a Václava Drboly z takzvaného babického procesu.

V sobotu 24. února při pietním aktu u Pomníku obětem komunismu na Újezdě v Praze bylo přilehlé prostranství oficiálně pojmenováno Alej obětí totality.

V neděli 25. února dopoledne jsme uctili 70. výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Hrad dne 25. února 1948, potom následovalo položení „kytice jednoty“ u pomníku T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

Večer bylo Divadlo na Vinohradech místem dalšího slavnostního předání cen Dáma/Rytíř české kultury. Vyznamenání tvůrcům, do jejichž života i umění zasáhla totalitní moc, předal ministr kultury Daniel Herman dramatičce Heleně Albertové, historičce a spisovatelce Zoře Dvořákové, biskupovi a aktivistovi Václavu Malému a spisovateli Jáchymu Topolovi. In memoriam byly oceněny herečky Anna Letenská a Jiřina Štěpničková, malíř Otakar Číla a básník a grafik Bohuslav Reynek.

Pondělní program byl zahájen výstavním projektem *Cesty ke svobodě* s dílčími částmi *Kapitán Witold Pilecki 1901–1948*, *Perzekuce vojáků v Československu v letech 1945–1955*, *Občané Podkarpatské Rusi v boji za svobodu Československa 1938–1945* a *T. G. M. Mýty a skutečnost*. Působivou součástí výstavního projektu byla expozice ze soutěžních prací žáků ZŠ a ZUŠ.

Jako v minulých letech jsme představili některé z nových knih tematicky souvisejících s mottem festivalu Mene Tekel. Kniha Petra Blažka *Akce „Sever“* informuje o způsobu, jak československá Státní bezpečnost sledovala a vyhodnocovala v letech 1980–1984 politickou krizi v Polsku. Jaroslav Čvančara uvedl knihu *Pravomil Raichl–Život na hranici smrti*. Vypráví v ní o vlastenci, jenž je pro své činy dodnes obdivován i zatracován.

V kostele Panny Marie Sněžné se stejně jako v předchozích letech konalo oficiální zahájení festivalu. Po proslovech zazněla muklovská hymna, verše Jiřího Herzinger a komorní koncert v podání Tria Cantabile. V refektáři byla poté ještě představena kniha historičky a spisovatelky Zory Dvořákové *Děsivý červenec 1950*. Podtitul knihy zní *Třicet šest kauz monstrprocesu Milada Horáková a spol. v záznamech bezpečnosti a justice a očima obžalovaných a odsouzených*. Zahrnuje velké množství dodnes neznámých skutečností.

V úterý a ve středu dopoledne probíhal v divadle Minor edukační interaktivní program pro školy s názvem *To byl jen vtíp!* Děti se učily rozpoznávat skrytá úskalí různých forem násilí. Závěrečné besedy se zúčastnili pamětníci totality a organizátoři festivalu.

V kině Ponrepo se v úterý a ve středu konaly Dny Polska. Na pořadu byly filmy *Smrt Witolda Pileckého* režiséra Ryszarda Bugajského, *Lžička štěstí* režiséra Michała Nekandy-Trepky, *Příběh Ireny Sendlerové* Andrzeje Wolfa a koprodukční (USA/Česko/Velká Británie) životopisné historické drama *Úkryt v zoo*.

Čtvrteční dopoledne patřilo Spolku Dcery 50. let. Jeho členky společně se spolkem Storytelling připravily v kině Ponrepo interaktivní pořad pro děti. Vypravěčská inscenace s vizuálními prvky *Dcery pod čepcem* byla zábavnou hrou, ale i jedinečnou příležitostí k setkání dětí s pamětníky komunistického režimu. Vyprávění popisovalo život dospívajících dívek v rodině, kde otec byl dlouhodobě uvězněný a hlavou rodiny a jedinou živitelkou musela být matka.

Večer uvedlo kino Ponrepo filmy na téma Historické milníky Československa. Diváci viděli dokumenty *Devět kapitol ze starého dějepisů, Cesta domů po 45 letech* a *Nepokořená křídla*.

V pátek se sešly osobnosti z Konfederace politických vězňů, Senátu PČR, Ústavu pro studium totalitních režimů, organizátoři festivalu a další pozvaní na mezinárodní konferenci pod hlavičkou *Odkaz hrdinů: Češi a Poláci ve společném boji proti nacismu a komunismu*. Konference v hlavním sálu Senátu PČR měla části *Osobní svědectví a historická analýza, Společná cesta československého a polského odboje*. Moderoval historik a senátor Tomáš Grulich.

Porotní síň Vrchního soudu v Praze na Pankráci posloužila v sobotu opět jako dějiště zrekonstruovaného procesu Kučera a spol. Studenti a absolventi Právnické fakulty UK v režii Jana Řeřichy zahráli na základě dochovaných archivních stenozáznamů akce soudního procesu, v němž byl za údajnou velezradu a špionáž odsouzen kromě jiných také generál Tomáš Sedláček. Po politické rehabilitaci v roce 1990 se Tomáš Sedláček stal předsedou Československé obce legionářské, spoluzakládal Konfederaci politických vězňů a pracoval v Ústřední rehabilitační komisi Ministerstva národní obrany. Na závěr se konalo pietní zastavení u pamětní desky obětem nacistické a komunistické totality ve vestibulu věznice.

Tradiční završení festivalu Mene Tekel, ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně, byla celebrována v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v neděli 4. března.

XIII. ročník Mene Tekel 24. 2. – 2. 3. 2019

Ředitel Mene Tekel J. Řeřicha předal cenu
Rytíř české kultury dirigentu L. Peškovi

Mecenáš české kultury P. Faiereisl s
předsedkyní spolku
Symposion O. Sozanskou předávají ceny
Fragmenty paměti

Ročník festivalu Mene Tekel 2019 začal již v pátek 22. února prologem v brněnské věznici Cejl. Na pietním místě ve věznici jsme položili květiny na počest obětí a všech, kteří prošli komunistickými věznicemi a lágry. Potom si přítomní prohlédli výstavu *Tváře Cejlu*. Vernisáž komponovaných fotoobrazů z doby našeho života za železnou oponou se konala v pasáži Alfa.

Prolog festivalu pokračoval pátečním večerem v pražském kině Mat, kde jsme uvedli film *Hanin kufřík* (2009), reflexi dětské tragédie z doby holokaustu. Film v česko-kanadské koprodukcii režíroval Larry Weinstein.

V neděli večer se v Divadle na Vinohradech už popáté udělovaly ceny Dáma/Rytíř české kultury a Mecenáš české kultury. Po promítnutí medailonků laureátů byly předány ceny spisovatelkám Ericce Bezdičkové a Heleně Havlíčkové, dirigentu Liboru Peškovi, spisovateli a politickému vězni Františkovi Šedivému a spisovateli a vrchnímu rabinovi Karolu Sidonovi. In memoriam byli oceněni scénograf a politický vězeň Bedřich Barták, básník písničkář Karel Kryl a výtvarnice Jitka a Květa Válovy. Mecenáši se letos stali Pavel Faiereisl a Ladislav Vitoul.

Na slavnostním večeru vystoupil pěvecký sbor Gaudium Praha a Jan Tomsa, kapelník a kytarista skupiny Missa – Karel Kryl Revival.

V pondělí 25. února dopoledne se uskutečnily dva pietní akty. Jeden u pamětní desky v Nerudově ulici u příležitosti výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Hrad dne 25. února 1948, druhý u sochy T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

Jako obvykle otevírala festival vernisáž výstavního projektu *Cesty ke svobodě* v ambitu kláštera Panny Marie Sněžné. Jednotlivé výstavy nazvané *Rozkulačeno! Půlstoletí perzekuce selského stavu* a *Vyhnanci* připomněly těžké osudy vysídlených rodin a sedláků, kteří se stali oběťmi komunistické moci. Výstava *Umění pravdivosti, soucitu a snášenlivosti* přibližuje vnitřní svět lidí, kteří se věnují duchovnímu cvičení Falun Gong, a připomíná porušování lidských práv v Číně. Vybrané práce výtvarné soutěže žáků ZŠ a ZUŠ byly nedílnou součástí letošního projektu a vítězové soutěže si převzali v rámci vernisáže ocenění.

Na závěr jsme představili komiksovou knihu Martina Nekoly a Jakuba Duška *Do švestek jsme doma*. Knihu uvedl autor textu Martin Nekola.

Slavnostní zahájení se jako v minulých letech konalo v kostele Panny Marie Sněžné. Tradiční program s promluvami, muklovskou hymnou a komorním koncertem Tria Cantabile provázal Daniel Herman.

V úterý a ve středu dopoledne uvedlo divadlo Minor pro školy představení *Záhada hlavolamu*. Podle kultovní knihy Jaroslava Foglara vytvořil režisér Jakub Vašíček svébytný inspirativní divadelní útvar s důrazem na mravní poselství Foglarova příběhu.

Každoroční večery v kině Ponrepo s promítáním tematických filmů a dokumentů pokračovaly i letos. Úterý bylo zadáno pro Slovensko. Filmové projekce se soustředily hlavně na svědecké výpovědi pamětníků. O své zážitky se s publikem podělila Nadežda Evanstonová, jíž v roce 1945 odvěkla Rudá armáda otce do SSSR, odkud se už nevrátil.

Další osobní svědectví poskytli Mária Jurčovičová, dcera politického vězně, a Eugen Korda, také syn politického vězně. Programem provázal Ján Mitáč, vedoucí referátu Oral history z Ústavu paměti národa v Bratislavě.

Ve středu byl promítán celosvětově proslulý celovečerní dokumentární film režiséra Mateje Mináče *Nickyho rodina*, jejímž protagonistou je Sir Nicholas Winton, který

v roce 1939 pomohl vycestovat z Československa více než šesti stům židovských dětí a zajistil jim péči v anglických rodinách. Film přináší dosud neznámé historické podrobnosti a zveřejňuje svědectví a osudy přeživších dětí.

Čtvrteční dopoledne v kině Ponrepo patřilo školám. Program pro mládež připravil Spolek Dcery 50. let. Letošní téma se soustředilo na pronásledování rodin v době komunismu. Členky sdružení podaly osobní svědectví o traumatech, jež si stále nesou z dětství, o rozpadlých vztazích mezi nejbližšími a o nejistotě z budoucnosti. Také pedagog Jan Liška vzpomínal na svého perzekvovaného dědečka a s dětmi pohovořil i autor knih o politických vězních Lubomír Vejražka. Žáci zhlédli dokument *Minulostí k budoucnosti – Jan Baptista Bárta*, věnovaný knězi, který dodával sílu a odvahu uvězněným otcům rodin.

Večer začal v Ponrepu den věnovaný Číně. Zahájila ho projekce filmu *Cesty útěku* třech ženách snažících se uprchnout z Číny, neboť zůstat by pro ně znamenalo jistou smrt. Po projekci vystoupil Ethan Gutmann, významný britský investigativní novinář a autor knihy *Jatka*. V knize informuje o vraždách v čínských pracovních táborech a věznicích, kde odebírají zdravým, zejména politickým vězňům orgány pro transplantace. Poté podala slečna Yu Minghui osobní svědectví o pronásledování a mučení lidí provozujících meditační cvičení Falun Gong.

V pátek se v Senátu PČR konala mezinárodní konference *Pronásledování rodin v době nesvobody*. Po proslovech pozvaných delegátů byly předány ceny Fragments paměti. Ocenění z rukou donátora Pavla Faiereisla a předsedkyně spolku Symposion Olgy Sozanské převzali publicistka Hana Benešová, signatář Charty 77 Jiří Gruntorád a učitelka dějepisu z Uherského Brodu Jitka Němečková. Byla udělena také studentská cena, tu si odnesla Daniela Němečková z Právnické fakulty UK.

V sobotu se v porotní síni Vrchního soudu na Pankráci odehrála již jedenáctá rekonstrukce politického procesu. Tentokrát se zaměřila na tzv. socializaci vesnice, která u nás postihla čtvrt milionu lidí. Režisér Jan Řeřicha zpracoval do scénáře dramatický osud selských rodů z Olešnicka, které státní moc křivě obvinila z protikomunistického spiknutí. Účelem takových křivých obvinění a následných trestů bylo zastrasování soukromých hospodářů a snaha přimět je ke vstupu do JZD.

Po předvedení rekonstruovaného procesu následovalo tradiční pietní zastavení u pamětní desky obětem nacistické a komunistické totality ve vestibulu věznice.

Festival ukončila jako každý rok nedělní ekumenická bohoslužba za popravené, umučené a zemřelé politické vězně v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha.

XIV. ročník festivalu Mene Tekel 24. 2. – 1. 3. 2020

Účastníci výtvarné soutěže na vernisáži výstavy
Cesta ke svobodě

Masha Karp a filmová delegace
na slavnostním zahájení festivalu

Čtrnáctý ročník festivalu nesl podtitul Memento George Orwella. Britský novinář, esejista a spisovatel George Orwell (25. 6. 1903 – 21. 1. 1950) se ve svých dílech zabýval mj. kritikou totalitarismu. Světovou popularitu si získaly jeho alegorické antiutopické romány *Farma zvířat* či *1984* popisující nehumánnost totalitních režimů.

V komunistickém Československu byl G. Orwell na seznamu zakázaných autorů. Jeho knihy v češtině vycházely v exilových nakladatelstvích a současně se v Československu opisovaly a šířily formou samizdatu.

Festival začal v pondělí 24. února 2020 tradiční přátelskou akcí v ambitu kláštera u kostela Panny Marie Sněžné, vernisáží výstavního projektu *Cesty ke svobodě*.

Výstava *Příběhy 20. století*, kterou připravilo Post Bellum, připomínala deset nejdůležitějších fenoménů našich moderních dějin a seznamovala s osudy lidí, kteří je zažili doslova na vlastní kůži.

Nahlédli jsme do příběhu československého legionáře první světové války, veterána druhé světové války, letce RAF, přeživší holocaust, vězně gulagu, protinacistického a protikomunistického odbojáře, politického vězně, disidenta či demonstrantky při sametové revoluci.

Výstava *Cesty ke svobodě* představila vybrané práce účastníků stejnojmenné výtvarné soutěže pro žáky a studenty ZŠ a ZUŠ. Soutěž, probíhající ve dvou disciplínách, je pokaždé v gesci Umění, z. s., a spolupracují na ní pedagogové výtvarného oboru.

Soubor unikátních výstav *Železná opona* v nás připravilo občanské sdružení Paměť společně s Gymnáziem a střední odbornou školou Moravské Budějovice a Střední uměleckopřmyslovou školou Jihlava-Helenín. Studenti se zamýšleli nad odkazem železné opony a nad způsoby, jak jej připomínat.

Výstava *TGM to nikdy nebude mít lehké* pocházela z Ústavu pro studium totalitních režimů a jejím autorem je Zdeněk Hazdra. Jedná se o reprezentační projekt, který se erudovaně zabývá významnou osobností našich novodobých dějin.

Tradiční součástí vernisáže bylo vyhodnocení celostátní výtvarné soutěže žáků a stu-

dentů a předání cen. Tato akce patří mezi nejsledovanější a účastní se jí děti, pedagogové a široká veřejnost z celé republiky. Vítězové obdrželi pohár a diplom z rukou radní hl. m. Prahy Hany Třeštíkové a projektové manažerky festivalu Daniely Řeřichové.

Následovalo představení tvůrců výstavních projektů a autorů odborných a literárních děl reflektujících téma nacistické a komunistické totality.

Navečer jsme se pak sešli ve foyeru Městské knihovny v Praze na vernisáži retrospektivní výstavy *Mene Tekel* ve fotografiích, která prostřednictvím snímků z archivu Umění bez bariér mapovala vývoj projektu a připomněla stovky významných osobností z domova i ze zahraničí, které se staly hosty festivalu. Reprezentativní výstavu připravili grafik Michal Papež a fotograf Jiří Nedvěd, texty zpracovala Daniela Řeřichová. Vernisáž moderoval exministr kultury Daniel Herman, který s *Mene Tekel* spolupracuje od vzniku festivalu.

Následovalo Slavnostní zahájení XIV. ročníku *Mene Tekel*. V Městské knihovně vystoupili prorektor Univerzity Karlovy Jan Royt, ředitel Městské knihovny v Praze Tomáš Řehák, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Zdeněk Hazdra, Matej Medvecký za Ústav památi národa v Bratislavě a Lukáš Blažek za Právnickou fakultu UK. Řečníci připomněli odkaz zakladatele a ředitele festivalu Jana Řeřichy a vyzdvihli nezastupitelnost multidisciplinárního projektu, který má v evropském prostoru výjimečné postavení.

Ve druhé části programu tleskali návštěvníci filmovému dokumentu režiséra Václava Müllera *Projekt Orwell aneb 2+2=4?* Světové premiéře byla přítomna nejen tvůrčí delegace, ale také vzácná návštěva z Velké Británie – překladatelka a novinářka Masha Karp, znalkyně díla George Orwella a nositelka mnoha ocenění za literaturu.

V úterý 25. února jsme si na pietním aktu v Nerudově ulici připomněli 72. výročí pochodu studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad dne 25. února 1948. Propojení se současnými studenty pokračovalo i odpoledne na Právnické fakultě UK.

Zde děkan Jan Kuklík zahájil pozoruhodnou výstavu *Jedenáctkrát divadlo faktu. Pocta Mgr. Janu Řeřichovi*, kterou zpracovali studenti a absolventi Právnické fakulty UK jako ohlédnutí za jedenácti případy politických procesů, jež v rámci vědeckého semináře *Rekonstrukce politického procesu 50. let* představili v letech 2009–2019 formou divadla faktu v porotní síni Vrchního soudu v Praze na Pankráci.

Následně se uskutečnila veřejná prezentace samostatné vědecké práce studentů vztahující se k politickým procesům. Interaktivní formou zde proběhl rozbor rekonstruovaných případů i prezentace sociologického šetření mezi studenty na téma povědomí o politických procesech 50. let.

Obě akce zaznamenaly u diváků velký ohlas. Nejen pro svou erudovanou podobu, ale také pro originální interpretaci.

Druhý den festivalu byl důstojně zakončen koncertem hudební skupiny Missa–Karel Kryl revival, který se za velkého zájmu diváků konal v Městské knihovně v režii kapelníka Jana Tomsy.

Ve středu 26. února dopoledne byl v Městské knihovně prezentován interaktivní program pro školy. Publicistka Jarmila Balážová moderovala diskusi, která se rozvinula po promítnutí dokumentu *Projekt Orwell aneb 2+2=4?* Studenti reagovali na témata: Co pro nás představuje pojem totalita? Je toto téma stále aktuální, nebo se nás již netýká? Přesahuje toto téma do současnosti? Programu se zúčastnila tvůrčí delegace filmu a překladatelka Masha Karp.

Odpoledne se ve stejném prostředí konala ojedinělá iniciativa nově vzniklého Muzea paměti XX. století s názvem *České ozvěny George Orwella*. Vystoupili historici Petr Blažek a Jan Kalous, z tvorby světoznámého spisovatele přečetl několik zajímavých textů ředitel muzea Jiří Šesták.

Současně probíhal v Literární kavárně Academia křest knihy historičky a spisovatelky PhDr. Zory Dvořákové *Ohlédnutí za totalitou*, kterou vydalo nakladatelství Eva – Milan Nevole ve spolupráci s Klubem dr. Milady Horákové.

Navečer se v Domě čtení v Praze 10 uskutečnil partnerský program Městské knihovny Praha, týkající se situace v současné Arménii. Připravila jej a diskusi vedla politoložka Tereza Soušková.

Den byl zakončen projekcí filmu *Snowden* v Městské knihovně.

Čtvrtek 27. února jsme zahájili opět programem pro školy.

Tradičně jsme v rámci festivalu poskytli prostor pro Svědectví Dcer padesátých let. Zajímavé představení v Městské knihovně připravil dramatický soubor příbramské školy s pedagogem Vladimírem Herákem, moderovala předsedkyně správní rady Nadačního fondu Karla Hartiga Milena Kozumplíková. V rámci programu vystoupil syn politického vězně Václav Stieber, který poskytl sugestivní poznatky z perzekvované rodiny.

Odpoledne následovala slavnostní událost. Ve starobylých prostorách Senátu Parlamentu České republiky se konala Mezinárodní konference Orwellovy výzvy dnešku. Prestižní akci, jejímž odborným garantem se stal děkan Právnické fakulty UK Jan Kuklík, zahájil místopředseda Senátu PČR Jiří Oberfalzer.

Projektová manažerka festivalu na úvod předala plaketu Osobnost festivalu Mene Tekel politické vězeňkyni Haně Truncové.

S erudovanými příspěvky vystoupili spisovatelka Masha Karp, děkan Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity Stanislav Balík, ředitel Městské knihovny v Praze Tomáš Řehák, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Zdeněk Hazdra a za Právnickou fakultu UK Lukáš Blažek.

Moderování druhé samostatné části programu se ujala Olga Sozanská, předsedkyně Symposion – FP. z. s., která společně s historikem Petrem Blažkem předala Ceny Pavla Faiereisla Fragmenty paměti osobnostem, které ve své tvorbě připomínají společensky závažná témata naší minulosti a přítomnosti.

Tvůrčí stipendium donátora Pavla Faiereisla, nositele titulu Mecenáš české kultury,

převzali Jaroslav Čvančara – pedagog, historik, spisovatel a publicista, Petr Šimíček – středoškolský učitel dějepisu, organizátor studentských seminářů s tematikou moderních československých a světových dějin, Pavel Vošický – výtvarník, aktivista, bývalý politický vězeň, Daniela Řeřichová – spoluorganizátorka kulturních a vzdělávacích projektů reagujících na aktuální témata společnosti, Tereza Blažková – studentka doktorského programu Právnické fakulty UK v oboru právní historie, autorka publikací reflektujících období komunistické totality.

Čtvrtý den mezinárodní přehlídky jsme zakončili slavnostním programem v kině MAT. Předpremiéry lotyšského filmu *Otec Noc* se osobně zúčastnila velvyslankyně lotyšského velvyslanectví v ČR Dr. Sc. Pol. Gunta Pastore a mnoho významných hostů z diplomatického sboru.

Programy v pátek 28. února se konaly v Knihovně Václava Havla.

Odpoledne připravily Právnická fakulta UK a Ústav pro studium totalitních režimů erudovaný program *Orwellové ministerstvo pravdy? Československá justice 50. let*. V rámci živého programu byly představeny odborné publikace věnující se činnosti československé justice na konci 40. a na počátku 50. let. Za Ústav pro studium totalitních režimů vystoupili Jaroslav Pažout a Adam Zítek, za Právnickou fakultu UK Ivana Bláhová, Tereza Blažková a Lukáš Blažek.

Večer se v Knihovně Václava Havla uskutečnila další festivalová premiéra. Projekci filmu *Poslední cyklista* uvedl její autor Edward Einhorn, režisér, dramatik a libretista, vůdčí osobnost newyorského Untitled, mj. kurátor The Václav Havel Festival v roce 2009. Setkání se světoznámou osobností proběhlo ve velmi přátelské atmosféře. Režisér, který je podepsán také jako duchovní otec festivalu židovského divadla, seznámil diváky s pohnutkami, které ho vedly k filmové rekonstrukci satiricko-alegorické kabaretní komedie talentovaného Karla Švenka (1917–1945) *Poslední cyklista*, u nás téměř neznámého díla z terezínského ghetta.

Připomeňme, že v rámci doprovodného programu Mene Tekel probíhaly v pátek 28. února tematické akce v Brně pod záštitou primátorky Markéty Vaňkové.

V bývalé věznici na Cejlu byly pietním aktem připomenuty oběti komunistických represí. Program zahájil předseda kolegia občanského sdružení Paměť Miroslav Kasáček, vystoupili zástupci města Brna a společenských organizací.

Odpoledne následovala v pasáži Alfa vernisáž výstavy *Tváře vzdoru; Ti z Cejlu a Uherského Hradiště*. Objektív fotografa Pavla Hrocha zachytil ženy a muže, kteří se v rozpětí mnoha desítek let postavili proti zlu, nelidskosti, útlaku, barbarství a nekulturnosti.

V neděli 1. března se uskutečnilo tradiční završení Mene Tekel.

V katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě se ve spolupráci s Arcibiskupstvem pražským, Ekumenickou radou církví a dalšími partnery konala ekumenická bohoslužba za oběti totalit věnovaná mučednické smrti P. Josefa Toufara. Bohoslužbě předsedal pražský arcibiskup Dominik kardinál Duka OP, vystoupil Smíšený pěvecký

sbor ČVUT, recitátorka Marie Štěpánová, patriarcha CČSH Tomáš Butta, náměstek synodního seniora ČCE Pavel Pokorný, kancléř SKC Petr Brzobohatý, generální sekretář ERC P. J. Vinš, zástupce KPV Leo Židek, zástupce ŘKC jáhen Vojtěch Mátl. Bohoslužbu živě přenášela televize Noe.

Výstavní projekt *Cesty ke svobodě* v ambitu kláštera u kostela Panny Marie Sněžné trval do 5. března.

XV. ročník festivalu Mene Tekel 11.– 17. 10. 2021

Výstavní projekt Cesty ke svobodě

Slavnostní jazzový koncert

Patnáctý ročník festivalu s podtitulem Právo na právo reflektoval otázky diskriminace a pronásledování osob z hlediska rasy, víry, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu.

Příprava projektu byla mimořádně náročná z důvodu celosvětové pandemie a vyhlášení nouzového stavu. Realizace festivalu byla omezena řadou hygienických a bezpečnostních opatření a mohla se uskutečnit jen díky neobyčejnému nasazení organizátorů a pochopení spolupracujících institucí.

Navzdory všem dramaturgickým a logistickým problémům se podařilo pokračovat v kontinuitě a představit návštěvníkům mezinárodní projekt na vysoké profesionální úrovni.

S ohledem na nejistou situaci a nařízení vlády při pořádání kulturních akcí byly souběžně připravovány programy kontaktně i v online verzi.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem musel být termín konání festivalu několikrát posunut a uskutečnil se až v týdnu od 11. do 17. října.

Mene Tekel začal v pondělí 11. října na Novoměstské radnici vernisáží výstavního projektu *Cesty ke svobodě*.

Výstava krajinářsko-architektonické soutěže o památník Lety u Písku byla vytvořena v roce 2020 jako výsledek krajinářsko-architektonické soutěže organizované Muzeem romské kultury a prezentovala celkem 41 návrhů z celého světa, které velmi erudovaně představila ředitelka muzea Jana Horváthová.

Expozici *Cesta je volná!* prezentoval Ústav pro studium totalitních režimů.

Výstava reflektovala exodus občanů tzv. východního Německa na podzim roku 1989. Návštěvnický oblíbená výstava *Cesty ke svobodě* zahrnovala vybrané práce účastníků stejnojmenné výtvarné soutěže pro žáky a studenty ZŠ a ZUŠ.

Přestože školy v období lockdownu fungovaly formou distanční výuky, podařilo se díky součinnosti organizátorů s některými základními uměleckými školami shromáždit dostatek prací v disciplínách volné tvorby, fotografií a trojrozměrných předmětů. O to větší byla radost, když si ocenění vítězů autoři osobně převzali na slavnostní vernisáži diplomy a poháry.

Následovala vernisáž plenérové výstavy na Karlově náměstí *Dlouhá cesta k samostatnosti – Dějiny Ukrajiny 20. století*, kterou uvedla starostka městské části Praha 2 Jana Černochová.

Historický exkurz zpracoval Ústav pro studium totalitních režimů a jeho zástupce Ondřej Matějka poskytl erudovaný lektorský úvod.

Následoval radostný koncert dětského sboru Coloretton ZUŠ Ilji Hurníka pod vedením sbormistryně Silvie Mlynarczykové.

Navečer jsme představili výstavy *Věřím, že můj krátký život nebyl nadarmo* a *Rodák, který měl být zapomenut* v kostele sv. Ignáce.

První festivalový den byl završen slavnostním zahájením 15. ročníku v kině Mat.

Prorektor Univerzity Karlovy Jan Royt, radní hlavního města Prahy Hana Kordová Marvanová, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů Zdeněk Hazdra a další reprezentanti spolupracujících institucí zde zdůraznili nezaměnitelnou úlohu interdisciplinárního festivalu Mene Tekel při prezentaci našich novodobých dějin.

Návštěvníci zhlédli v premiéře filmový dokument ATA, jehož prostřednictvím byli vtaženi do okolností politického procesu v Litomyšli „Stříteský & spol.“. V roce 1950 Státní soud poslal do vězení 24 osob, z nichž většinu tvořili středoškolské studenty, vět z nich ještě nezletilých. Film byl zároveň poctou duchovnímu otci festivalu a projektu rekonstrukcí politických procesů Janu Řeřichovi, jenž stál u zrodu dvanáctileté spolupráce Právnické fakulty UK a Mene Tekel.

V úterý 12. října se v kině MAT konala celodenní moderovaná přehlídka děl studentů Filmové akademie Miroslava Ondříčka v Písku. Ve dvou blocích byla prezentována kolekce studentských filmů, které originálním stylem a v různých filmových žánrech zachytily totalitu v nečekaných podobách a historických souvislostech.

Ve středu 13. října a ve čtvrtek 14. října dopoledne se uskutečnily v kině MAT programy věnované školám. Interaktivní projekt *Historická laboratoř* připravil Ústav pro studium totalitních režimů.

Odpoledne jsme se sešli v literární kavárně Academia, kde spisovatelka a herečka Darina Ničová představila svou románovou trilogii *Proti proudu*. Autorka v ní prostřednictvím složitých osudů své rodiny přibližuje hektické události dvacátého století se zaměřením na území Těšínského Slezska.

Večerní program v kině MAT byl věnován novodobým dějinám Lotyšska. Pod záštitou velvyslankyně Dr. Sc. Pol. Gunta Pastore proběhla slavnostní projekce mezinárodně uznávaného filmu z období studené války *Můj otec špion*. V přátelské atmosféře pokračovalo i setkání s diskusí nad různými podobami násilí v současném světě.

Ve čtvrtek 14. října jsme zahájili prestižní výstavu ve Valdštejnské zahradě Senátu PČR. Velvyslanec Litevské republiky v ČR Laimonas Talat-Kelpša převzal záštitu nad sugestivní expozicí *Pod cizím nebem* zpracovanou Muzeem obětí a genocidy v Litvě.

Vernisáže se zúčastnili hosté z diplomatického sboru a zástupci mnoha organizací participujících v oblasti ochrany lidských práv.

Následovala mezinárodní konference *Právo na právo*.

Symposium v historických prostorách Horní komory Parlamentu ČR uvedl místopředseda Jiří Oberfalzer. Pamětní plaketu Osobnost festivalu Mene Tekel převzal z rukou projektové manažerky Daniely Řeřichové politický vězeň 50. let pan Leo Židek.

V rámci odborného programu vystoupili mj. historik Gints Apals z Muzea Lotyšska v Rize, historik David Svoboda z Muzea paměti XX. století, historik Jiří Smlsal z Ústavu pro studium totalitních režimů, Petra Svobodová, náměstkyně pro odbornou činnost Muzea romské kultury, Miroslav Erdinger, farář a supervizor v sociálních službách, či středoškolský pedagog Petr Šimíček.

Emotivně silným momentem se stal křest knihy *Mukl* z pera mladé autorky Petry Čerovské. Kniha je inspirována skutečným příběhem muže, jenž byl ve vykonstruovaném procesu odsouzen k patnácti letům odnětí svobody. V pouhých 19 letech prošel krutými výslechovými metodami StB, ale nikdy nezahlavil, ale také nikdy nezapomněl.

Festivalový den jsme zakončili v Knihovně Václava Havla. Muzeum paměti XX. století zpracovalo dokumentární pásmo s ukázkami z vyšetřovacích protokolů i literatury pod názvem *Ale ještě horší mě čekalo....* Hosty a interprety byli Veronika Bendová, Jan Kalous, Petr Blažek a David Svoboda.

V pátek 15. října odpoledne jsme se v kině MAT seznámili s trpkými životními osudy dětí politických vězňů. Ve spolupráci se Spolkem Dcery 50. let byl zpracován program vztahující se k perzekuci selského stavu. Těživá léta charakterizoval filmový dokument *Statek*.

Závěr festivalu patřil jazzu, symbolu svobody, souznění a solidarity.

Slavnostní koncert na Novoměstské radnici byl poděkováním všem, kteří bojovali za naši svobodu v temných dobách obou totalit. Zároveň jsme prostřednictvím hudby vzdali poctu těm, kteří zachraňovali naše zdraví a životy v těžkém období celosvětové pandemie.

Působivým programem provázal místostarosta Prahy 2 Jaroslav Šolc, který se na akci podílel i dramaturgicky.

V historickém sále jsme byli svědky dynamického koncertu X-tetu Víta Fialy a Quartetu Jany Koubkové.

Součástí mezigeneračního mostu se stalo vystoupení členů souboru Metafóry ZUŠ Ilji Hurníka, který pod vedením pedagožky Věry Herajtové připravil dramatickou scénku s názvem *Strach z nich*.

Jubilejní patnáctý ročník festivalu byl v neděli 17. října zakončen v kostele sv. Ignáce na Karlově náměstí ekumenickou bohoslužbou za oběti totalit. Ceremonii bohoslužby připravili rektor kostela P. František Hylmar, generální sekretář Ekumenické rady církví Petr Jan Vinš a bývalý politický vězeň pan Leo Židek.

Navzdory objektivním potížím během přípravy a realizace festivalu v důsledku nouzového stavu, i ztíženým ekonomickým podmínkám, proběhl patnáctý ročník Mene Tekel v přátelské atmosféře, ve svobodné diskusi založené na věcných argumentech a respektu k druhým.

Festival se tak opakovaně zařadil mezi prestižní projekty v oblasti reflexe novodobých dějin.

Program XVI. ročníku

**MENE
TEKEL**

17.–23. října 2022

PROLOG

17.00 Ambit kláštera františkánů u Panny Marie Sněžné, Jungmannovo náměstí 18, Praha 1

Vernisáž výstavy *Století mučedníků*

Dějiny 20. století byly poznamenány vzestupem totalitních ideologií a následným potlačováním lidských práv. Mezi miliony perzekvovaných patřili křesťané různých vyznání, kteří obětovali svůj život a přinesli svědectví o své víře.

Výstava představuje 27 osobností z různých evropských států, které zasvětily svůj život službě Bohu, lidem a společnosti.

Českou verzi a katalog výstavy připravilo Muzeum paměti XX. století ve spolupráci s Platformou evropské paměti a svědomí. Po Albánii, Estonsku, Francii, Maďarsku, Polsku a Rumunsku je výstava poprvé prezentována v České republice.

Autoři: Artur Aleksiejuk / Luigi Aluisi O.F.M / Maria Axinte / Wojciech Bednarski / Volodymyr Birchak / Petr Blažek / Cor Faber / Jožica Friedrich / Marta Georgieva / Isó Gergely / Yana Hryenko / Łukasz Kamiński / Iryna Kurhanska / Merita Mece / Marge-Marie Paas / Greta Paskočiumaitė / Jaroslav Slašťan / Immanuel Volkonski

Výstava potrvá do 22. října 2022, vstup zdarma.

Původní anglickou verzi výstavy připravila Platforma evropské paměti a svědomí v roce 2021.

Online anglická verze je dostupná zde: www.centuryofmartyrs.eu.

PONDĚLÍ 17. 10. 2022

15.00 nám. Míru, Praha 2

Vernisáž výstavy *Štřípky revoluce*

Výstavu zahájí starostka městské části Praha 2 Ing. Alexandra Udženija.

Program uvede Debora Štolbová.

Vystoupí harmonikářka Lucie Eva Doušová.

Každý, kdo zažil listopad 1989, má svůj vlastní příběh sametové revoluce.

Výstava nejen představí průběh této dějinné události, ale také odvypráví několik strhujících příběhů. Panely navíc obsahují prvky tzv. rozšířené reality, díky nimž „ožijí“ v mobilních telefonech.

Celý cyklus uzavírá panel reflexí – sametovou revoluci hodnotí dva pamětníci - politická vězeňkyně a příslušník StB. Otevírají tak diskusi, nakolik odlišně mohou zlomovou událost našich dějin vnímat různé skupiny obyvatelstva.

Výstavu zpracovala nezisková organizace Post Bellum.

Výstava potrvá do 23. října 2022.

19.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Slavnostní zahájení festivalu *Mene Tekel*

Programem provází Debora Štolbová.

Vystoupení zástupců spolupořádajících organizací.

Česká premiéra dokumentu Evy Tomanové *Syn nepřítelů státu*.

Zanedlouho uplyne sedm desetiletí od jednoho z největších politických procesů v naší zemi. Před Nejvyšším soudem v Praze tehdy stálo 14 obžalovaných komunistických funkcionářů. Mezi nimi byl i Otto Šling. Soud odsoudil jedenáct z nich k trestu smrti, k propadnutí majetku a ke ztrátě čestných práv občanských. Karel Šling je posledním přímým potomkem popravených. Svého otce nikdy nepoznal, ten mu přesto narysoval celý život. Jako syn vlastizrádce popraveného komunisty byl od dětství vystaven

perzekuci a šikaně.

Karel se od komunistů distancoval mj. podpisem Charty 77. Na nátlak StB se vystěhoval do Anglie, kde žije dodnes.

Poprvé se stali jeho příbuzní nepřáteli státu jako poloviční Židé za nacistického Německa. Podruhé to bylo v procesu s R. Slánským, který 3.12.1952 skončil popravou jeho otce.

Film vypovídá nejen o osobním traumatu jedné z druhotných obětí komunistického režimu, ale zároveň o smutné kapitole našich dějin z hlediska vyrovnání se s minulostí.

Účastní se filmová delegace.

ÚTERÝ 18. 10. 2022

10.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Interaktivní program pro školy *Televizní obrazovka patří pracujícím*

Jak se projevovaly komunistická ideologie a propaganda před sametovou revolucí 1989 v médiích a především ve zpravodajství a uměleckých pořadech Československé televize.

Ukázky dobových programů, diskuse s diváky.

Připravili Prof. MgA. Martin Štoll, Ph.D., PhDr. Petr Bednařík, Ph.D., MgA. Daniel Růžička.

14.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Příběhy Dcer 50. let

Autentická svědectví dětí politických vězňů.

Projekce filmu *Se ctí napříč režimy*.

Časosběrný snímek režiséra Martina Studeckého vznikl mezi lety 2016 a 2021.

Hana Truncová (1924-2022) vyrůstala za první republiky v česko-německo-židovském prostředí města Teplice. Příchod nacistů a později komunistů naprosto změnil život jí i jejím nejbližším. Navzdory osobním obětím se postavila aroganci totalitní moci

a tajně pomáhala lidem, které doba likvidovala. Co člověka nutí riskovat vše, aby pomohl druhým? Jakou roli hraje výchova, vzdělání a přátelé?

Přípravou v součinnosti s Janou Arbanovou, Marií Janalíkovou, Milenou Kozumplíkovou a Petrem Fišerem.

STŘEDA 19. 10. 2022

10.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Interaktivní program pro školy

Projekce filmu režisérky Very Lackové *Jak jsem se stala partyzánkou*

Dokument o Romech v odboji, kteří bojovali za naši svobodu a upadli do úplného zapomnění, a zemřeli tak podruhé.

Film oslovil svou autentičností diváky v zahraničí i u nás – mezinárodní premiéru měl na prestižním festivalu goEast ve Wiesbadenu, na němž získal cenu Award of the Federal Foreign Office for Cultural Diversity.

Režisérka Vera Lacková, pravnučka romského partyzána Jána Lacka, vypráví příběh svého pradědy a zároveň pátrá po osudech dalších romských partyzánů, kteří během druhé světové války bojovali na území Slovenského státu v řadách odboje. Zjišťuje nová, dosud nezveřejněná fakta, a objevuje potomky romských partyzánů, z nichž někteří ani historii své rodiny neznali.

Beseda s autorkou filmu.

14.00 Hlavní sál Senátu Parlamentu ČR, Valdštejnské nám., Praha 1

Konference *Solidarita, právo a zodpovědnost v kontextu novodobých dějin*

Záštitu RNDr. Jitka Seitlová, místopředsedkyně Senátu PČR.

Moderuje PhDr. Petr Kostka, ředitel sekretariátu předsedy Senátu PČR.

Vystoupí:

prof. PhDr. Michal Stehlík, Ph.D., náměstek generálního ředitele Národního muzea ***Proměna pojmů solidarita a zodpovědnost mezi Masarykovou republikou a únorem 1948.***

Doc. PhDr. Ladislav Kudrna, Ph.D., ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů ***Solidarita s lidmi na okraji. Případ Plastic People, 1976.***

PhDr. Jan Kalous, Ph.D., ředitel Muzea paměti XX. století ***Spravedlnost pro mrtvé.***

Leo Žídek, politický vězeň 50. let ***Dnešek a naděje. Zamyšlení nad problémy současné společnosti a pokus o návrh na jejich řešení.***

Luděk Navara a Miroslav Kasáček, sdružení Paměť ***Poznání osudů obětí jako cesta k zajištění spravedlnosti aneb Poznávání a mapování křivd občanským sdružením Paměť v době, kdy je toto poznání někdy už jedinou spravedlností.***

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D., děkan Katedry právních dějin Západočeské univerzity v Plzni ***Něgušovo poselství.***

PhDr. Petr Blažek, Ph.D., vedoucí oddělení historického vzdělávání Muzea paměti XX. století ***Odkaz polské Solidarity.***

Doc. Ing. Lidmila Němcová, CSc., předsedkyně Sdružení křesťanských seniorů ***Životní osudy seniorů Evropské unie a jejich poselství dnešní generaci.***

MUDr. Barbora Møhwaldová, International Women's Peace Group ***Naše dědictví a propojení společnosti.***

JUDr. Lubomír Müller, advokát: ***Píseň Jaroslava Hutky „Havlíčku, Havle“ a její dopady na českou justici 21. století.***

Přestávka / Coffee break

Prezentace knihy PhDr. Olgy Sozanské ***Poslední prvotina.***

Autorka s lehkostí, vtípem a upřímností líčí svoje dětství v padesátých letech. Nesoudí, konstatuje. Dětskýma, udivenýma očima se dívá na svět kolem sebe. Absurditu života v komunismu má čtenář jako na dlani. Olga Sozanská nezlehčuje těžkosti, které rodina kvůli komunistickému režimu musí snášet, ale ani si křivdy nehýčká.

Knihu představí PhDr. Petr Blažek, Ph.D.

Čtení ukázek, autogramiáda.

Konference bude streamována.

18.00 Knihovna Václava Havla, Ostrovní 13, Praha 1

Rehabilitace generála Syrového

Postava Jana Syrového, bývalého ministra obrany a předsedy československé vlády od 22. září do 30. listopadu 1938, je spojována s obdobím národního ponížení v důsledku Mnichovské dohody. Poválečná éra, kdy byl generál Syrový odsouzen k dvacetiletému trestu těžkého žaláře, ke ztrátě vojenské hodnosti a propadnutí jmění, tvoří kapitolu z hlediska národních osudů ještě problematičtější. Současná česká justice, která se od roku 2021 zabývala jeho kauzou a nakonec letos očistila Syrového jméno, se tím zákonitě vyslovila i k jeho historické roli a povaze doby, kdy tento muž politicky působil i strádal.

S peripetielemi spojenými s úsilím o generálovu rehabilitaci návštěvníky seznámí historik Jaroslav Rokoský, advokát rodiny Syrových Lubomír Müller a Jan Syrový, jeden z žijících potomků generálova rodu. Moderuje David Svoboda.

Připravilo Muzeum paměti XX. století.

ČTVRTEK 20. 10. 2022

10.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Interaktivní program pro školy *Můj krok pro mír a solidaritu*

Připraveno ve spolupráci s International Women's Peace Group.

Cílem pořadu je prostřednictvím umění přiblížit problematiku války a míru mladým lidem.

V tanečním představení tvoří uprchlíci z Ukrajiny celistvý tým s českými účastníky. Interaktivní část představení umožňuje setkání s mladými lidmi z řad uprchlíků, kteří studovali, měli své koníčky, přátele, prostě žili své životy jako jejich vrstevníci v České republice, dokud se jejich osudy dramaticky nezměnily v důsledku války.

20.00 Kino Mat, Karlovo nám. 19, Praha 2

Večer pro Lotyšsko

Záštitu převzala velvyslankyně Dr. Sc. Pol. Gunta Pastore.

Projekce filmu *Moje nejoblíbenější válka*.

Animovaný dokument přibližuje autorčiny vzpomínky na dětství v Sovětském svazu v době studené války. Poutavý osobní příběh o dospívání a hledání vlastní identity, pravdy a loajality. Nejdříve se s malou Ilze setkáváme na farmě jejího dědečka, kde si hraje na válku, a následně je konfrontována s hrůzami válečných hrozeb ve škole.

Film je promítán s českými titulky a po projekci následuje beseda.

PÁTEK 21. 10. 2022

19.00 Velký sál, Novoměstská radnice, Karlovo nám. 1/23, Praha 2

Jazzový koncert

Spolupořádá městská část Praha 2.

Programem provází místostarosta Ing. Jaroslav Šolc.

Jazz jako symbol svobody, souznění a solidarity nemůže na festivalu Mene Tekel chybět.

Letos uslyšíme Petru Kohoutovou, rodačku z Podskalí, která má na svém uměleckém kontě mj. účast v muzikálech a mnoha uskupeních, např. Chorea Bohemica, Musica Antiqua Praha, Originální Pražský Synkopický Orchester, Melody Makers OH, Sestry Havelkovy aj.

Petra Kohoutová přivede na pódium své žáky z Hudebně-dramatického oddělení Pražské konzervatoře a společně se souborem The Swings zazpívají písně swingové, židovské a muzikálové za doprovodu Jany Vychodilové (klavír), Jiřího Růžičky (klavír) a Víta Fialy (kontrabas).

The Swings, pánské vokální kvarteto, u jehož zrodu v roce 1990 stál jazzový zpěvák a skladatel Petr Hanzlík, představí českou i americkou swingovou klasiku v originálním aranžmá.

Petr Hanzlík se zabývá také vlastní tvorbou, kde čerpá především z baroka a jazzu, a podílí se na hudební dramaturgii činoherních děl.

Obsazení: Petr Hanzlík – kapelník, aranžmá, zpěv, Pavel Švestka – zpěv, housle, foukací harmonika, Petr Jindra – zpěv, kytara, Jiří Hruška – zpěv.

NEDĚLE 17. 10. 2022

14.00 kostel sv. Ignáce, Karlovo nám., Praha 2

Ekumenická bohoslužba za oběti totalit

Připraveno ve spolupráci s Ekumenickou radou církví a Římskokatolickou duchovní správou kostela sv. Ignáce, Praha 2.

Bohoslužbě bude předsedat Mgr. Daniel Ženatý, předseda Ekumenické rady církví a synodní senior Českobratrské církve evangelické.

Ceremonii bohoslužby připravili generální sekretář ERC ThDr. Petr Jan Vinš, rektor kostela P. František Hylmar a politický vězeň 50. let pan Leo Žídek.

V průběhu festivalu autogramiády, besedy, setkávání, pietní akt.

MENE TEKEL

Dramaturgie, režie: **MgA. Daniela Řeřichová**

Produkce a organizační spolupráce: **PhDr. Petr Kostka, Ing. Jaroslav Šolc, ThDr. Petr Jan Vinš, Mgr. Zuzana Prokopová, Ing. Ilona Včalová, Leo Židek, Terezie Neradilová, Miroslav Kamil Černý**

Hudební spolupráce: **Petra Kohoutová, Petr Hanzlík, Lucie Eva Doušová**

Spot pro ČT: **Polka Kazak**

Webové stránky festivalu: **MgA. Daniela Řeřichová, Mgr. Veronika Kuchtová, Mgr. Michal Kuchta**

Grafické zpracování katalogu a propagačních materiálů: **Michal Papež**

Korektura tiskovin: **Mgr. Jitka Šmídová**

Tisk: **Martin Louda, Indigoprint**

Fotodokumentace: **RNDr. Jiří Nedvěd, videozáznam Mikuláš Řeřicha**

Ekonomická spolupráce: **Ing. Viola Chabrová, Jana Květenská**

Zvukový design: **Josef Pecha**

Projektová manažerka a producentka: **MgA. Daniela Řeřichová**

Realizace projektu: **Umění bez bariér, z. s.**

© **Mene Tekel 2022**

Tisková uzávěrka katalogu: **14. 9. 2022**

Vstup na akce je volný.

www.menetekel.cz

Hlavní mediální partner: Česká televize

Mediální partner: Český rozhlas Plus